

ئۇيغۇرلارنى باستۇرۇش ۋە يوقىتىشقا ئائىت ئىچكى ھۆججەتلەر

مەزكۇر توپلام تۆۋەندىكى يازمىلاردىن تەركىب تاپقان

1. شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچىلىك مەسىلىسى توغرىسىدىكى يۈزەكى مۇھاكىمە..... جۇ كۇنرېن
2. ج ك ب مەركىزى كومىتېتى 7-نومۇرلۇق مەخپىي ھۆججەتى..... جياڭ زېمىن

شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچىلىك مەسىلىسى توغرىسىدىكى يۈزەكى مۇھاكىمە

جۇ كۈنرېن

(10- نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى، مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى قانۇن كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى، ئازاتلىق ئارمىيە باش ئارقا سەپ بۆلۈمىنىڭ سابىق سىياسىي كومىسسارى)

(ئۇيغۇرچە تەرجىمىدە ئەسلى ماقالىنىڭ ئالدىنقى يېرىمى قىسقارتىلدى.)

يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن كېيىنكى شىنجاڭنى ئىدارە قىلىش ئىدىئولوگىيىسى ۋە خاتالىقلار

ئۆتكەنكى نەچچە ئون يىلدا شەرقىي تۈركىستان كۈچلىرى شىنجاڭدا يامان ئەۋج ئېلىپ كەتتى. ئەگەر ھازىرمۇ شەرقىي تۈركىستان كۈچلىرىنىڭ شىنجاڭغا كۆرسىتىۋاتقان تەسىرى بەك ئاددىيلاشتۇرۇۋېتىلسە، شۈبھىسىزكى ئۆزىمىزنىمۇ، ئۆزىگەلىنمۇ ئالدىغانلىق بولىدۇ. تازا ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزىتىدىغان بولساق، 80 - 90 - يىللار ئەمەلىيەتتە شەرقىي تۈركىستان كۈچلىرى بەك ئەۋج ئالغان 20 يىل بولدى. بۇ ھال ھەم سىرتتىكى خەلقئارا مۇھىت بىلەن مۇناسىۋەتلىك، ھەم دۆلەت ئىچىدىكى خاتا سىياسەت بىلەن مۇناسىۋەتلىك. راستىنى ئېيتقاندا، ئۆتكەنكى جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ شىنجاڭنى ئىدارە قىلىشقا دائىر بىر قاتار فاڭجېن-سىياسەتلىرى، بۈگۈنكى شەرقىي تۈركىستان بۆلگۈنچى كۈچلىرىنىڭ بارغانسېرى ئەۋج ئېلىپ كېتىشى بۇنىڭ ئەڭ ياخشى نىسپىتى بولالايدۇ. راستىنى ئېيتقاندا، مانا مۇشۇ فاڭجېن-سىياسەتلىرى مىللىي زىددىيەتنى ئۆتكۈرلەشتۈرۈۋەتتى، شىنجاڭ مۇستەقىللىقى مەسىلىسىنىڭ يامراپ كېتىشى ۋە تەرەققىي قىلىشىغا يول ئېچىپ بەردى.

كىشىلەرنىڭ ئېيتىشىچە، كېچىسى تولا يىغلايدىغان بالا گېنېرال ۋاڭ جېننىڭ ئىسمىنى ئاڭلىسا قورقۇپ يىغىسىدىن توختاپ قالار ئىكەن. بۇنىڭدىن ۋاڭ جېننىڭ ھەيۋىسىنى بىلگىلى بولىدۇ. ۋاڭ جېن - جۇڭخۇا مىللىتىنىڭ يۈرەكلىك قەھرىمانى. ئۇ زۇڭتائىنىڭ شىنجاڭنى ئىدارە قىلىشتىكى «ئەسكەرلەر بوز يەر ئېچىپ چېگرا رايونىنى ساقلاش» سىياسىتىگە ۋارىسلىق قىلىپ، شىنجاڭدا ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش بىڭتۇەنى قۇردى. ئادەتتە پۇقرا، ئۇرۇش ۋاقتىدا ئەسكەر بولۇپ خىزمەت قىلىدىغان بۇ ئورگان شىنجاڭنىڭ بىرلىكى ۋە تەرەققىياتى ئۈچۈن زور تۆھپە قوشتى. «چاقىرغاندا كېلەلەيدىغان، جەڭ قىلغاندا غەلبە قىلالايدىغان» مىليون كىشىلىك بۇ قوشۇن دۆلەتتىن بىر تال ئاشلىق تەلەپ قىلمىدى. ۋاڭ جېن شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچى كۈچلەرگە زور كۈچ بىلەن زەربە بېرىپ، شىنجاڭنى نەچچە ئون يىل تىنچ ساقلىدى. لېكىن ۋاڭ جېنمۇ سەل رەھىمسىزلىك قىلدى: يەنى كىشىلەرنىڭ ئېيتىشىچە، ۋاڭ جېن ئارمىيىنى يېزىلارنى قورشاشقا بۇيرۇپ، ئازادلىق ئارمىيىنى ئۆلتۈرگەنلەرنى تاپشۇرۇپ بېرىشكە، تاپشۇرۇپ بەرمىسە شۇ مەھەللىدىكى ئەلەردىن بىر ئەسكەر ئۈچۈن بەشنى ئۆلتۈرۈۋېتىشكە بۇيرۇق چۈشۈرگەن. ئەگەر راست شۇنداق ئىش بولغان بولسا، ھەقىقەتەن سەل قانخورلۇق قىلغان. لېكىن ئىنچىكە ئويلانغاندا

بۇنىڭمۇ داۋامى بولۇپ، جۇڭخۇانىڭ مۇقىملىقىغا پايدىلىق بولغان. چۈنكى ھۆكۈمەتنىڭ رەھبەرلىك قىلىشى، يۇمشاق قول بولۇشى بىلەن بۆلگۈنچىلەر كۆز قارىشىنى ھەرگىز ئۆزگەرتەيدۇ. ئەكسىچە ئۇلار ھۆكۈمەتنى ئاجىز دەپ قاراپ، ئۆزىنىڭ كۈچىنى تەرەققىي قىلدۇرىدۇ. ئۇلار زورىيىپ كېتىپ، تاقابىل تۇرماق مۇمكىن بولماي قالغان چاغدا، مۇنتىزىم ئارمىيە بىلەن مۇنتىزىم ئارمىيە ئوتتۇرىسىدىكى قانلىق جەڭ كېلىپ چىقىدۇ. شۇڭا دۈشمەنگە رەھبەرلىك قىلىش ئۆزىگە زوراۋانلىق قىلىش بولۇپ قالىدۇ. لېكىن مەسىلە شۇ يەردىكى، شۇ چاغدىكى دۆلەت كۈچى تۈپەيلىدىن مەركەز شىنجاڭ رايونىغا بەك كۆپ يۇمشاقلىق قىلمىدى. زوراۋانلىقتىن قالغان داغنى ئۆز ۋاقتىدا يوقىتالمىدى. كىشىلەرنىڭ قەلبىگە چېچىلغان بۇ ئۆچمەنلىك ئۇرۇقى 80-يىللاردا بىخىلاپ چىقتى. لېكىن ئومۇمىي جەھەتتىن ئېيتقاندا، ماۋ زېدۇڭ دەۋرى شىنجاڭنىڭ ۋەزىيىتى ئەڭ تىنچ، مىللىي زىددىيەت ئەڭ پەسەيگەن دەۋر بولدى. شىنجاڭدىكى قېرىنداشلىرىمىز بۇ ھەقتە ئورتاق ھېسسىياتقا ئىگە ئىدى. خۇ ياۋباڭ دەۋرىگە كەلگەندە سۈبېكتىپچىلىق چوڭ خاتالىقى سادىر قىلىندى. يەنى «شىنجاڭ، شىزاڭ توغرىسىدىكى ئالتە ماددا» چىقىرىلدى. بۇنىڭ ئومۇمىي مەزمۇنى مۇنداق بولدى:

1. تولۇق ئاپتونومىيە بولۇش
2. تەربىيىلىنىپ، ھاللىنىۋېلىش
3. ئاپتونوم رايون ئالاھىدىلىكىگە ماس كېلىدىغان جانلىق سىياسەت قوللىنىپ، ئاپتونوم رايون ئىگىلىكىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش
4. ناھايىتى كۆپ خىراجەت ياردەم قىلىپ دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشنى ئىلگىرى سۈرۈپ، ئاپتونوم رايوندىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ جىددىي ئېھتىياجىغا سەرپ قىلىش
5. ئاپتونوم رايوننىڭ مەدەنىيەت، مائارىپ، ئىلىم-پەن ئىشلىرىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش
6. شىنجاڭغا، شىزاڭغا بارغان كادىرلارنى تۈركۈمگە، مۇددەتكە بۆلۈپ ئىچكىرىسىگە يۆتكەپ كېتىش

يۇقىرىقى ئالتە ماددىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش ئۈچۈن شىنجاڭ ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم پۈتۈن شىنجاڭ دائىرىسىدە ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلىك بەنزىلىرىنى تەكشۈشنى، ئاز سانلىق مىللەت كادىرلىرى نىسبىتىنى كۆپەيتىشنى، خەنزۇ كادىرلارنى بالدۇر پېنسىيىگە چىقىرىشنى، ياكى ئۇلارنىڭ ئىچكىرىسىگە يۆتكىلىپ كېتىشىگە ياردەم قىلىشنى قارار قىلدى.

خۇ ياۋباڭنىڭ قارىشىچە، سىياسەتتە شىنجاڭغا ئېتىبار بېرىلسە، ئىگىلىك تەرەققىي قىلدۇرۇلسا، ئاز سانلىق مىللەتلەرمۇ خەنزۇلارغا تەبىئىي مايلىشىدۇ، ۋەتەننىڭ بىرلىكى تەبىئىي يوسۇندا قوغدىلىدۇ. كىم بىلسۇن، ئۇيغۇرلار جۇڭگونى ئۆزىنىڭ دۆلىتى دەپ قارىمىدى. غەربنىڭ بىر مۇخبىرى مۇنداق بىر ۋەقەنى بايان قىلغان: دۆلەت بايرىقىنى ساقلاشقا مەسئۇل بولغان باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ھەر كۈنى چىقىرىپ بولۇپ يىغىۋېلىنغان دۆلەت بايرىقىنى ئەكىرىپ دەسسىگەن! قانداق ئۆچمەنلىك مۇشۇ دەرىجىگە ئېلىپ بارىدۇ!؟

خۇ ياۋباڭ ئاساسلىقى مۇنداق بىر نەچچە جەھەتتە خاتالاشتى:

1. شىنجاڭغا ھۆكۈمرانلىق قىلىشتا ھەقىقىي تايىنىشقا بولىدىغان كۈچ ئۇيغۇرلار ئەمەس، بەلكى خەنزۇلار ئىكەنلىكىنى، ئۇيغۇرلارنىڭ پەقەت ئىتتىپاقلىشىش ئويىپكىتى بولىدىغانلىقىنى، كۈچنىڭ

ئاساسىي گەۋدىسى بولمايدىغانلىقىنى بىلمىدى. شىنجاڭ توغرىسىدىكى ئالتە ماددىنىڭ بىر نەچچە ماددىسى خەنزۇلارنىڭ مەنپەئەتگە بىۋاسىتە زىيان يەتكۈزدى. مەسىلەن، 60 پىرسەنت سىياسىتى - ئىشچى قوبۇل قىلغاندا، ئالىي مەكتەپلەرگە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلغاندا شىنجاڭلىقلار 60 پىرسەنتنى ئىگىلەش، رەھبىرىي كادىرلار ئىچىدە 1-قۇر باشلىق ئۇيغۇر بولۇش كېرەك دېگەنلەر ئەمەلىيەتتە شىنجاڭدىكى خەنزۇلارنى 2-دەرىجىلىك پۇقرا ئورنىغا چۈشۈرۈپ قويدى.

بۇنى ئىجرا قىلىش جەريانىدا مۇقەررەر ھالدا ئاساسىي قاتلامنىڭ توسقۇنلۇقىغا ئۇچرىدى. شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت كىشىلىرى ئارىسىدا توقۇنۇش پىلتىسىنى كۆمۈپ قويدى، ئۆز ئارا زىددىيەتنى ئىنتايىن كۆپەيتىۋەتتى. ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغىنى شۇ بولدىكى، بۇنداق سىياسەت ئۇيغۇرلارنىڭ خەنزۇلارغا بولغان ياخشى تەسىراتىنى كۈچەيتەلمىدى. بولۇپمۇ 90 يىللاردىن كېيىن بازار ئىگىلىكىنىڭ تەرەقىي قىلىشىغا، ھۆكۈمەت ئورگانلىرىنىڭ قىسقارتىلىشىغا ئەگىشىپ، دۆلەت ئىلكىدىكى كارخانىلار قىيىنچىلىقتا قالدى. يۇقىرىقى سىياسەت يەنە بىر يۈك بولۇپ قالدى. ئىش ئورنىدىن قالدۇرۇلغانلارنىڭ كۆپىنچىسى ئۇيغۇرلار بولدى. چۈنكى خىزمەتچىلەر ئىچىدە ئۇلارنىڭ نىسبىتى چوڭ، ساپاسى تۆۋەن ئىدى. ھەتتا ئالىي مەكتەپكە قوبۇل قىلىنىدىغانلار 60 پىرسەنت بولۇش سىياسىتىمۇ ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىشى بازارغا يۈزلىنىش ئارقىسىدا يۈك بولۇپ قالدى، بولغاندەك بەك خەتەرلىك يۈك بولۇپ قالدى. ئۇلار مۇنەييەن بىلىم ئىگىلىدى، لېكىن خىزمەت تاپالماي جەمئىيەتتىن نارازى بولدى. ئۇنىڭدىن كېيىنچۇ؟ تارىختا ئۆتكەن ھەرقانداق بىر مالىمانچىلىق، ھەرقانداق بىر تەشكىلنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشى ئۈچۈن بىلىملىك نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ قاتنىشىشىغا توغرا كەلگەن. بىر توپ ساۋاتسىزلارغا تايىنىپ ئىشنى باشقا ئېلىپ چىققىلى بولمايدۇ. ۋاھالەنكى، شىنجاڭدىكى ھازىرقى ئالىي مەكتەپلەر ئەمەلىيەتتە شۇنداق ئادەملەرنى تەييارلاۋاتىدۇ.

2. قانۇن ئەمەلىيەتتە ئۇيغۇرلارغا كۈچىنى يوقاتتى. ئەگەر ھەقىقىي قانۇن بويىچە ئىش كۆرۈلىدىغان بولسا، ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ تەڭدىن تولسى تۈرمىگە كىرىدۇ. بۇ سۆز سەل چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىلگەن، مۇبالىغە قىلىۋېتىلگەندەك كۆرۈلىشىمۇ، لېكىن شىنجاڭنىڭ ئامانلىق ساقلىشىدىكى ئىلاجىسىزلىقىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ. شىنجاڭدا يۈز بەرگەن يالغان خاراكتېرلىق بەزى دېلۇلار، مەسىلەن، كاۋاپچىنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن قاتلىغا ئاران ئىككى يىللىق قاماق جازاسى بېرىش قاتارلىقلار خەلقنىڭ قاتتىق غەزىپىنى قوزغىدى. ئەگەر 60 پىرسەنتلىك سىياسەت ئىقتىسادىي مەنپەئەتكە زىيان سالدى دېيىلسە، ئامانلىق ساقلاش ئەھۋالىنىڭ بۇنداق ناچارلىشىشى ياشاش ھوقۇقىغا زىيان يەتكۈزدى. ئەگەر بولۇشىغا قويۇۋېتىلسە، كەڭ كۆلەملىك مىللىي قىرغىنچىلىقنى ۋە نوپۇسنىڭ بىنورمال ئېشىشىنى - شىنجاڭدىكى خەنزۇلارنىڭ ئىچكىرىسىگە ئېقىشىنى پەيدا قىلدۇ! ئوخشاشلا بۇنداق قانات ئاستىغا ئېلىشتىن ئۇيغۇرلار مىننەتدار بولامدۇ؟

ئۇلارنىڭ قارشىچە، گۆشىنى تۇتقان ئادەم گۆشىنى ئالمىسا ئۇنى ئۆلتۈرۈش كېرەك. ساقچىلاردا ئۇيغۇرلارنى قوغداش مەجبورىيىتى بولىدۇ، ئۇنداق قىلمىسا ئۆلتۈرۈش كېرەك. ئۇلار ئۆزىنىڭ قانۇن ئالدىدىكى مەجبورىيىتىنى ھەرگىز ئويلىمايدۇ. بۇنداق بولۇشىنى بىزنىڭ سىياسىتىمىز ئۇلارغا ئادەتلەندۈرۈپ قويغان. ۋاھالەنكى، بۇنداق سىياسەت خەنزۇلار ئارىسىدا قانداق تەسىر پەيدا قىلدى؟ ئەمدى يەنە بىر مىسالنى كۆرۈپ باقايلى: 1993-يىلى شىنجاڭنىڭ قەشقەر شەھىرىدە قانلىق

دېلو پەيدا بولدى. ئۇ دېلونى بۈگۈن ئويلانسىمۇ ئادەمنىڭ تېنى شۈركىنىدۇ. شىنجاڭدىكى خەنزۇلارنىڭ ھاياتىنىڭ پاخالچىلىكىمۇ قەدرى بولمىغان. قەشقەر شەھىرىدە ئىش ئورنىدىن قالدۇرۇلغان خەنزۇ ئايال باغچىنىڭ ئالدىدا بىليارت تاختىسى قۇرۇپ تىرىكچىلىك قىلغان. چۈشتە 14 ياشلىق سىڭلىسىنى ئېلىپ ئالىي مەكتەپتىن تەتلى قىلىپ كەلگەن قىز ئاپىسىنىڭ ئورنىدا بىليارت تاختىسىغا قاراپ تۇرغان. ئاپىسى تاماق يېگىلى كەتكەن. مانا شۇنىڭدىن كېيىن بۇ ئانا يېڭىلا ئالىي مەكتەپكە چىققان قىزىدىن ئايرىلىپ قالغان. قىزلارنىڭ ئاپىسى كەتكەندىن كېيىن، بىر نەچچە ئۇيغۇر بالا بىليارت ئوينىغىلى كەلگەن. بىليارت ئوينىۋېتىپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرەيلەن ھېلىقى قىزنىڭ سىڭلىسىغا بىزەڭلىك قىلىشقا باشلىغان. قىز كۆكرەك كېرىپ چىقىپ سىڭلىسىنى قوغداپ، بىر ئېغىز ئاچچىق گەپ قىلىشقا كۆكرەككە خەنجەر تىقىلىپ، شۇ ھامان جان ئۈزگەن. قىزنىڭ سىڭلىسى قاينۇ-غەزەپ بىلەن قاتتىق يىغلاشقا باشلىغاندا ھېلىقى ئۇيغۇر بالىسى بازار تەرەپكە كېتىپ قالغان. ئەتراپتىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇيغۇر بولۇپ، بىرەرسىمۇ ئۇنى توسمىغان، ساقچىمۇ خەۋەر قىلمىغان. ئانا قايتىپ بۇ پاجىئەنى كۆرگەندىن كېيىن ساقچى چاقىرىپ كەلگەن. ساقچى ئەتراپتىكى ئادەملەردىن سورىغاندا بىرەر ئادەم، جۈملىدىن بىليارت ئويناشقا بىللە كەلگەنلەر قاتىلىنى كۆرگەنلىكىنى ئېيتمىغان. ساقچىلار ئەتىسى قاتىلىنى ھاراق ئىچىپ ئولتۇرغان كارىۋېتىدىن تۇتۇۋېلىپ، سوراق قىلغاندا، تۈنۈگۈن مەست بولۇپ قېلىپ، نېمە ئىش قىلىپ قويغانلىقىمنى بىلمەيمەن دېگەن. سوت قاتلىغا مەست بولۇپ قېلىپ سەۋەنلىك ئۆتكۈزۈپ ئادەمنى زەخمىلەندۈرگەن، دەپ، ئۇنى ئىككى يىللىق قاماق جازاسىغا ھۆكۈم قىلغان. جەمئىيەتتە دەرھال غۇلغۇلا كۆتۈرۈلگەن. ئۆلگۈچىنىڭ ئۆيىدىكىلەر جەسەتنى كۆتۈرۈپ نامايىش قىلىمىز دېگەن. ھۆكۈمەتنىڭ ئالاقىدار تارماقلىرى ئۇلارغا خىزمەت ئىشلەپ، نەپىقە بېرىشكە، خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇشقا ۋەدە بېرىپ، يۇمشاق، قاتتىق ۋاستىلارنى قوللىنىپ، ۋەقەنى تىنچىتىۋالدىن كېيىن بېسىپ قويغان.

3. مىللىي مەدەنىيەتنىڭ گۈللىنىشى، بولۇپمۇ تىلنىڭ گۈللىنىشى، تىل - بىر مىللەتنىڭ جېنى. بىر مىللەتنى كۆڭۈلدەن كەتكۈزۈۋېتىش كۈنتۈرۈك كۈنتۈرۈك قىلىشنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇسۇلى - ئۇلارنىڭ تىلىنى ئاستا-ئاستا يوقىتىشتىن ئىبارەت. خۇياۋباڭ سادىر قىلغان ئەڭ چوڭ خاتالىق شۇكى، ئۇيغۇرلارنىڭ ئانا تىلىنى - ئەركىن تەرەققىي قىلدۇرۇشىغا يول قويدى. 1980 - يىلى 10 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومپىتېت 3 - ئومۇمىي يىغىنىدا ئاز سانلىق مىللەتلەر رايونلىرىدىكى مەسچىت-مەدرىسىلەرنى ئېچىۋېتىش، «قۇرئان كەرىم» نى قايتا نەشر قىلىش قارار قىلىنغاندىن كېيىن، شىنجاڭ، نىڭشيا، چىڭخەي قاتارلىق ئۆلكىلەردىكى مەسچىت-مەدرىسىلەر قايتىدىن ئېچىلدى. بۇزۇلغان مەسچىت-مەدرىسە، ئىبادەتخانىلار، دىنىي خاراكتېرلىق رېمونت قىلىندى. يېزىلار، شەھەرلەردىكى دىنىي مەكتەپلەر يامغۇردىن كېيىنكى بامبۇكتەك كۆپىيىپ، مىڭلىغان، تۈمەنلىگەن بالىلار دىنىي مەكتەپلەرگە كىرىپ دىن ئوقىدى ۋە كونا يېزىقنى ئۆگەندى. نۇرغۇن ئاتا-ئانىلار بالىلىرىنى خەنزۇ مەكتەپلەرگە بەرمەي، بالىلارغا دىن ۋە كونا يېزىق ئۆگەتتى. دىنىي مەكتەپلەرگە بىر مەھەل بالىلار سىغماي قالدى. لېكىن جەنۇبىي شىنجاڭدىكى كۆپ قىسىم خەنزۇ مەكتەپلەردە ئوقۇغۇچى ئازلاپ كەتتى.

بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، شۇ چاغدا مەركىزىي كومىتېت ئۇلۇغ سوتسىيالىستىك مەدەنىيەت ئالدىدا دىن بىر پەشۋاغا ئەرزىمەيدۇ دەپ قارىغان ئىدى. نەتىجە ئۇنىڭ ئەكسىچە بولدى. 30 يىل

ئاتىپىز تەشۋىقاتى، ئىدىيە ئۆزگەرتىش ئېلىپ بېرىلغان بولسىمۇ، دىننىڭ ئۇيغۇرلارنى جەلپ - قىلىش كۈچى غايەت زور بولدى. تېخىمۇ ئەخمەقلىق شۇ بولدىكى، 1982 - يىلى 9 - ئاينىڭ 13 كۈنى ئاپتونوم رايون قانۇن چىقىرىش شەكلى بىلەن ئۇيغۇرچە، قازاقچە كونا يېزىقى قوللىنىشىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى جاكارلىدى. كونا يېزىق بىلەن خەنزۇچە پىنىن بىر قاتارغا قويۇلۇپ، شىنجاڭ ئاپتونوم رايونىنىڭ ھۆكۈمەت يېزىقى قىلىندى شۇنىڭ بىلەن ماۋ زېدۇڭ دەۋرىدە باشلانغان يېزىق ئىسلاھاتى - شىنجاڭلىقلارنى ئاسمىلاتسىيە قىلىشنىڭ ئەڭ مۇھىم ھالقىسى نابۇت قىلىندى!

ئۇيغۇرلارنىڭ يېزىقىنى ئىسلاھ قىلىش 1961 - يىلى باشلانغان. بىر مەزگىل سىناپ يولغا قويۇلغاندىن كېيىن، مەركەز ۋە ئاپتونوم رايون ئۇيغۇرچە كونا يېزىقىنى بىكار قىلىش، ئاپتونوم رايون ئىچىدە خەنزۇچە پىنىن بويىچە ئىشلەنگەن يېڭى يېزىقىنى قوللىنىش، باشلانغۇچ مەكتەپتىن تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپكىچە بولغان دەرسلىكلەرنى پۈتۈنلەي يېڭى يېزىق بىلەن چىقىرىش مەجبۇرىي بەلگىلەندى. مۇشۇنداق مەجبۇرىي يولغا قويۇلغان يېزىق ئىسلاھاتى بىلەن ئۇيغۇرلارنىڭ مەدەنىيىتى ۋە دىنىي ئەنئەنىسى ۋارىسلىق قىلىدىغان ئادەم بولمايدىغان ۋەزىيەتكە دۇچ كەلدى. ھۆكۈمەت مەكتەپلىرىدە ئوقۇغانلار ئۇيغۇرچە كونا يېزىقىنى تونۇمايدىغان، كونا يېزىقتىكى تارىخىي ئەسەرلەرنى ئوقۇيالمايدىغان، كونا يېزىق بىلىدىغان چوڭلار يېڭى يېزىقنى بىلمەيدىغان بولۇپ، مەدەنىيەت جەھەتتىكى ئۈزۈك ھالەت كۈنساين ئېغىرلىشىپ، خەنزۇلىشىش بارغانسېرى ئومۇملاشتى. ئۇيغۇرلارنىڭ كونا يېزىقى شۇ مىللەتنىڭ مەدەنىيەت ۋە دىنىي ئەنئەنىسىنى خاتىرىلەيدىغان ئەڭ مۇھىم ۋاسىتە، شۇنداقلا ئۇيغۇرلار بىلەن ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان ئاز سانلىق مىللەتلەرنى پەرقلىنىدىغان ئالامەتلەرنىڭ بىرى ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر ئاشۇ سىياسەت داۋاملاشتۇرۇلغان بولسا، بۈگۈنكى كۈندە شىنجاڭنى ئىدارە قىلىش كۆپ ئاسان بولغان بولاتتى. شۇ چاغدىكى جۇڭگو بېكىتىملىك ئىچىدە تەرەققىي قىلىۋاتاتتى. خەلقئارادىكى بېسىم نەزەرگە ئېلىنمىسىمۇ بولاتتى. بۈگۈنكى كۈندە خەلقئارا بېسىم ئالدىدا ئارقىغا چېكىنىشكە مەجبۇر بولمىز. يېزىقنى ئىسلاھ قىلىدىغان بۇنداق ئىشنى ئەمدى قىلغىلى بولمايدۇ. ئەينى چاغدىكى مەركىزىي كومىتېت ساددىلىق قىلىپ ئۇيغۇرلارنىڭ كونا يېزىقى ئەسلىگە كەلتۈرۈلسە، ئۇيغۇرلارغا ياخشىچاق بولغىلى بولىدۇ، دەپ قاراپ، ئۆز پۈتتۈرۈش پالتا چاپتى، يەنە كېيىنكىلەرگىمۇ زىيان سالىدى. ئويلاپ باقايلى، ئۇيغۇرلار باشلانغۇچ مەكتەپتىن تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپكىچە ئۇيغۇرچە تەربىيە ئالسا، ئالىي مەكتەپكە چىقىپ، بىر يىل خەنزۇچە ئوقۇسا، ئاندىن كېيىن تۆت يىل خەنزۇ تىلىدا كەسپىي دەرس ئوقۇسا، نېمە ئۈگۈنەلەيدۇ؟

4. ھەر دەرىجىلىك رەھبىرى كادىرلارنىڭ 1 - قولى ئۇيغۇردىن بولۇشىنى تەلەپ قىلىش ئەمەلىيەتتە شەرقىي تۈركىستانچى كۈچلەرنىڭ غالجىرلاشقان ھەيۋىتىگە مەدەت بولدى. تارىختا شىنجاڭدىكى يوقىرى دەرىجىلىك نۇرغۇن ئۇيغۇر كادىرلار شەرقىي تۈركىستان پائالىيىتىگە قاتناشقان ياكى شەرقىي تۈركىستانچىلارنى ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن قوللىغان. نۇرغۇن جايلاردا ئۇيغۇردىن بولغان 1 - قول باشلىقنىڭ ماقۇللىقىنى ئالغاندىن كېيىن ئاندىن ئوق چىقىرىش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈرۈلۈپ، نۇرغۇن جەڭچىلەر بىكاردىن - بىكار قۇربان بولغان (شىنجاڭدىكى ئەسكەرلەرنىڭ كەچۈرمىشلىرىگە قاراڭ). ئاساسىي قاتلاملاردا ئۇيغۇر رەھبىرىي كادىرلار ئۇيغۇرلارغا مەقسەتلىك ياكى مەقسەتسىز يان باسسلا، خەنزۇلارنىڭ ياشاش مۇھىتى بەك يامانلاشقان. شۇنى ئېيتىش كېرەككى، خەنزۇلار بىر قەدەر سەۋرچان ۋە جاپاغا چىداملىق بولۇپ، جان باققۇدەك ئىمكانىيەت بولسىلا

قارشىلىق كۆرسەتمەيدۇ. ئۇنداق بولمىغاندا ئىدى، جەنۇبىي شىنجاڭدا كەڭ كۆلەملىك قانلىق توقۇنۇش ئاللىقاچان يۈز بەرگەن بولاتتى. دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغىنى شۇكى، ھازىر چەت ئەللەردىكى جامائەت پىكىرىدە شىنجاڭ مەسىلىسى توغرىسىدا گەپ بولسىلا، خۇياۋباڭنى ماختاپ، ۋاڭ جېننى كەمسىتىدىغان سۆزلەر بولۇۋاتىدۇ. بۇ ئىككىيلەننىڭ سىياسىتى ئەمەلىيەتتە شىنجاڭدا ئوخشىمىغان ئۈنۈم بەردى ئەمەسمۇ؟ بۇ ھال مەسىلىنى چۈشەندۈرۈپ بەرمەمدۇ؟

ئاھالە كۆچۈرۈشتىن ئىبارەت شىنجاڭنى ئىدارە قىلىشنىڭ بىردىنبىر ئۇسۇلى دۈچ كەلگەن ئەمەلىي مەسىلىلەر

بىرەر جاينى ئىدارە قىلىشتا بىرىنچىسى، ئادەم جۈملىدىن باشقۇرۇش تەبىقىسى ۋە باشقۇرغۇچىلار تايىنىدىغان ئاۋام تەبىقىسى، يەنى كۈچنىڭ مەنبەسى؛ ئىككىنچىسى، ماددىي ئاساس، يەنى كىشىلەرنىڭ ياشاش شارائىتىدىن ئىبارەت ئىككى ئامىل بولىدۇ.

بىرىنچى نوقتىدا ئىككى ئۇسۇل بولىدۇ: بىرىنچىدىن، يەرلىك ئاز سانلىق مىللەتلەرگە تايىنىپ، يەرلىك مىللەتلەرنى يۆلەپ ۋە پارچىلاپ، خەنزۇلاردىن ئايرىلالمايدىغان قىلىپ قويۇشقا توغرا كېلىدۇ. مىللەت باشقا بولغانىكەن، نىيىتىمۇ باشقا بولىدۇ. دۆلەت بېيىپ كۈچەيگەندە يەرلىك مىللەتلەرنى باقسا، ئۇلار دۆلەت دائىرىسى ئىچىدە تۇرۇشنى خالايدۇ. دۆلەت خارابىلاشقاندا ئۇلار مۇستەقىل بولۇپ، تېخىمۇ چوڭ مەنپەئەتكە ئىگە بولۇشنى ئويلايدۇ. ئەلۋەتتە، بۇنداق سېتىۋېلىش مەقسەت قىلىنغان «ئىبادەتخانا سېلىش» ۋە بېقىشلار بىلەن مەسىلىنى ھەل قىلغىلى بولمايدۇ. چۈنكى ئەمەلىيەتتە يەرلىك مىللەتلەرنى ئاسمىلاتسىيە قىلغىلى بولمايدۇ؛

ئىككىنچىدىن كۆپلەپ كۆچمەن يۆتكەپ كېلىپ، خەنزۇ مىللىتىنىڭ نوپۇسىنى نوپۇسنىڭ ئاساسى گەۋدىسىگە ئايلاندۇرۇش ھەمدە يەرلىك مىللەتلەرنى تەدرىجىي ئاسمىلاتسىيە قىلىپ بولۇش لازىم. بۇنى ئەمەلىيەتتە جاڭ زولن شەرقىي شىمالدا قوللانغان - شەندۇڭ قاتارلىق جايلاردىن كۈندە نەچچە مىڭلاپ كۆچمەن يۆتكىگەن. مانا بۇ، شەرقىي شىمالنىڭ بۆلۈنۈپ كەتمەسلىكىدىكى ئەڭ ئاساسىي سەۋەبلەرنىڭ بىرى بولسا كېرەك. دۆلەت قۇرۇلغاندىن كېيىن ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش بىڭتۇەنىنىڭ قۇرۇلۇشىدا ئاساسلىقى مۇشۇ تەپەككۈر نەزەرىگە ئېلىنغان. شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش بىڭتۇەنىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇلىشىغا قاراپ باقايلى: بىڭتۇەن تەۋەلىكىدە 13 يېزا ئىگىلىك دېۋىزىيىسى، بىر قۇرۇلۇش دېۋىزىيىسى، 174 دېھقانچىلىق، - چارۋىچىلىق مەيدانى ۋە نۇرغۇن سانائەت، قاتناش، بىناكارلىق، سودا كارخانىلىرى بار. 2000-يىلىنىڭ ئاخىرىغىچە بىڭتۇەنگە قاراشلىق ئومۇمىي نوپۇس ئىككى مىليون 427 مىڭ 900 كىشى، ئىش ئورنىدىكى ئىشچى-خىزمەتچى 703 مىڭ 700 كىشى بولدى. بىڭتۇەن تەۋەلىكىدىكى ئورۇنلار شىنجاڭدىكى 13 ۋىلايەت، ئوبلاست، شەھەرگە تارقىلىپ، ھەر بىر رايونغا قوزۇق بولۇپ قېقىلىپ، شىنجاڭ ھاكىمىيىتىنى تۇتۇپ تۇرىدىغان كۈچنىڭ ئاساسىي نوقتىسى قىلىندى.

لېكىن، كۆچمەن كۆچۈرۈش سىياسىتى شىنجاڭدا رېئال مەسىلىگە دۈچ كەلدى.

بىرىنچىدىن، ماددىي ئاساس، ئەڭ مۇھىمى سۇ مەسىلىسىگە دۈچكەلدى. سۇ بولمىسا ئادەم ياشىيالمايدۇ. شىنجاڭدىكى ھۆل-يېغىن ئاساسلىقى ئاتلانتىك ئوكياننىڭ غەربىي شامال ئېقىمىدىن كېلىدۇ. ئۇنىڭدىن قالسا شىمالىي مۇز ئوكياننىڭ سوغۇق ھاۋا ئېقىمىدىن كېلىدۇ. تىنچ ئوكيان ۋە ھىندى ئوكياننىڭ پەسىللىك شامىلى شىنجاڭغا كىرەلمەيدۇ. پۈتۈن شىنجاڭنىڭ ئوتتۇرچە ھۆل-يېغىن مىقدارى 145 مىللىمېتر بولۇپ، جۇڭگونىڭ ئوتتۇرچە قىممىتى (630 مىللىمېتر) نىڭ 23% نىڭ تەڭ توغرا كېلىدۇ. يەر شارىنىڭ ئوخشاش كەڭلىكىدىكى رايونلار ئىچىدە شىنجاڭنىڭ ھۆل-يېغىنى ئەڭ ئاز. ھۆل-يېغىننىڭ تارقىلىش قانۇنىيىتى مۇنداق: ھۆل-يېغىن شىمالىي شىنجاڭدا جەنۇبىي شىنجاڭدىكىدىن كۆپ، غەربىي قىسمىدا شەرقىي قىسمىدىكىدىن كۆپ، تاغلىق جايلاردا تۈزلەڭ جايلاردىكىدىن كۆپ، ئويمانلىقنىڭ چۆرىسىدە ئويمانلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكىدىن كۆپ، شامال تېگىدىغان يانتۇلۇقلاردا شامال تەگمەيدىغان يانتۇلۇقلاردىكىدىن كۆپ. بۇ ھال شىنجاڭنىڭ قۇرغاق كىلىماتىنى بەلگىلىگەن. شىنجاڭنىڭ زېمىنى ناھايىتى كەڭ بولسىمۇ، كۆپىنچە يەرلەر قۇملۇق-چۆل. شىنجاڭ ھۆكۈمىتى ئېلان قىلغان سانلىق مەلۇماتلاردىن قارىغاندا، شىنجاڭدىكى 95% نوپۇس شىنجاڭنىڭ يەر كۆلىمىنىڭ ئۈچ پىرسەنتىنى ئىگىلەيدىغان بوستانلىقلارغا توپلانغان.

بوستانلىق رايونلاردا نوپۇسنىڭ زىچلىقى بىر كۋادرات كىلومېتر زېمىنغا 200 ئادەم بولغان، بەزى جايلاردا 500 ئادەمگە يېتىپ، ئىچكىرى ئۆلكىلەرنىڭ نوپۇس زىچلىقىغا يېقىنلاشقان. ئەگەر يېڭى سۇ مەنبەسى بولمىسا، كۆچمەن يۆتكەش بوشلۇقى قالمايدۇ. شۇڭا باشقىچە ئاھالە كۆچۈرۈش شەكلىنى قوللىنىشىمىزغا، يەنى ئىچكىرى ئۆلكىلەردىكى ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇغان شىنجاڭلىقلارنى ئىچكىرى ئۆلكىلەردە قالدۇرۇپ، 2-ئەۋلادىنى ئاسمىلاتسىيە قىلغىلى، ھەم ئۇلارنىڭ شىنجاڭغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئۇيغۇرلارغا يېڭى كۈچ سۈپىتىدە قوشۇلۇشىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ.

ئىككىنچىدىن، نوپۇسنىڭ قايتىپ كېتىش مەسىلىسى. نوپۇسنىڭ قايتىپ كېتىشى جەمئىيەتنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىيات سەۋىيىسى، جەمئىيەتنىڭ ئامانلىق ئەھۋالى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. مەلۇماتلارغا قارىغاندا، ئۆتكەن 20 يىلدا شىنجاڭدىن 200 مىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئىختىساس ئىگىسى كېتىپ قالغان. بۇ، دېڭىز ياقىسىدىكى رايونلاردىكى ئىقتىسادىي تەرەققىياتنىڭ كىشىلەرنى جەلىپ قىلغانلىقىنىڭ تەسىرى. لېكىن بۇنىڭدىن پەيدا بولغان مەسىلىگە سەل قاراشقا بولمايدۇ. غەربىي رايوندا ئىختىساس ئىگىلىرى يېتىشمەيدۇ. كېتىپ قالغان بۇ ئادەملەر ھۆكۈمران تەبىقە تايىنىدىغان ئوبىيكتلار ئىدى. ئىختىساس ئىگىلىرىنىڭ بۇنداق كېتىپ قېلىشى ھۆكۈمران تەبىقەنىڭ كۈچىنى بىۋاسىتە ئاجزلاشتۇردى. ئەمەلىيەتتە ئىختىساس ئىگىلىرىنىڭ كېتىپ قېلىشى بىلەن ئىقتىسادنىڭ تەرەققىياتى ئاستىلاپ كېتىدۇ. كېتىپ قالغانلارنىڭ ئۈلگە كۆرسىتىش تەسىرى ئىختىساس ئىگىلىرىنىڭ تېخىمۇ كۆپلەپ كېتىشىگە سەۋەبچى بولىدۇ. بۇنىڭ بىلەن يامان سۈپەتلىك دەۋر قىلىش شەكىللىنىدۇ. بۇ ئەھۋال تاشقى كۈچ بىلەن چەكلىمىگۈچە - مەسىلەن، غەربىي رايوننى كەڭ كۆلەمدە ئاچمىغۇچە توختاپ قالمايدۇ.

ھازىر زىيالىي ۋە تېخنىكلاردىن ئىبارەت ئىختىساس ئىگىلىرى ئىچكىرىگە قايتىپ كېتىپ بارىدۇ.

بۇ ئانچە قورقۇنچلۇق ئەمەس. قورقۇنچلۇقى شۇكى، كوسوۋودىكى سىربلار كەڭ كۆلەمدە يۇگوسلاۋىيىنىڭ ئىچكى رايونلىرىغا كۆچكەندەك، ئادەتتىكى خەنزۇ پۇقرالار كەڭ كۆلەمدە ئىچكىرىسىگە قايتسا، جۇڭگودىكى يامان ئىش بولىدۇ، شۇنداقلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيادىن ئايرىلىپ قېلىشىدەك بىشارەت بولىدۇ. ئەمەلىيەتتە، جۇڭگونىڭ ئالاھىدە دۆلەت ئەھۋالى (مەسىلەن، نوپۇس تۈزۈمى، ۋاقىتلىق ئولتۇراقلىشىش كىنىشكىسى تۈزۈمى) بولغاچقا، بۇنداق كۆچۈش ۋاقتىنچە يۈز بەرمەسلىكى مۇمكىن. ئەگەر شەرقىي تۈركىستان تېررورچىلىرىغا ئۈنۈملۈك زەربە بېرىلمىسە، شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىي سەۋىيىسى يۇقىرى كۆتۈرۈلمىسە، نوپۇسنىڭ بۇنداق ئىستىخىيلىك كۆچۈشىدىن ساقلانغىلى بولمايدۇ.

2. مەسىلىنى ھەل قىلىشنىڭ يولى

بىرىنچىدىن، سۇ مەنبەسىنى كۆپەيتىپ سۇنى تېجەش. سۇ مەنبەسىنى كۆپەيتىشتە، بىرىنچىسى ھۆل-يېغىننىڭ كۆپىيىشى. ياخشى خەۋەر شۇكى، شىنجاڭدىكى ھۆل-يېغىن ئاستا-ئاستا كۆپىيىۋاتىدۇ. جۇڭگو ئاخبارات تور بېنىڭ 2002-يىلى 11-ئاينىڭ 10-كۈنىدىكى تېلېگراممىسىدىن قارىغاندا، يەر شارىنىڭ قۇملۇقلىشىشى كۈندىن-كۈنگە ئېغىرلىشىۋاتقان ئەھۋال ئاستىدا، ئەزەلدىن ھۆل-يېغىن ئاز بولغان شىنجاڭ ئاستا-ئاستا «نەملىشىش» كە باشلىغان. 40 نەچچە يىلدىن بۇيان، بولۇپمۇ يېقىنقى 10 يىلدىن بۇيان شىنجاڭنىڭ تېمپېراتۇرىسى تەدرىجى يوقۇرى كۆتۈرۈلگەن، ھۆل-يېغىن بارغانسېرى كۆپەيگەن. شىمالىي يېرىم شارنىڭ ئوخشاش كەڭلىكتىكى رايونلىرىنىڭ ھاۋا كىلىماتىدىكى ئومۇمىي يۈزلۈك ئۆزگىرىشى شۇكى، تېمپېراتۇرا يوقۇرى كۆتۈرۈلگەن، ھۆل-يېغىن ئازايغان. پەقەت شىنجاڭ بۇنىڭ سىرتىدا بولغان. يېقىنقى نەچچە ئون يىلدىن بۇيان، يەنى 1961-يىلىدىن 1990-يىلىغىچە، ھۆل-يېغىن شىمالىي شىنجاڭدا %6.9، تەڭرىتاغ رايونلىرىدا %3.6، جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدا %21.2 كۆپەيگەن. شىنجاڭدىكى قۇرغاقچىلىقنىڭ قىسقا ۋاقىت ئىچىدە تۈپتىن ئۆزگىرىشىدىن ئۈمىد كۈتمەسەكمۇ، لېكىن ھۆل-يېغىننىڭ كۆپىيىشى شىنجاڭنى ئېچىشنىڭ چوڭ ياخشى پۇرسىتى ھېسابلىنىدۇ. پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، شىنجاڭنىڭ ئاجىز ئېكولوگىيە مۇھىتىنى ياخشىلاشقا، بولۇپمۇ تارىم دەرياسىنىڭ تۆۋەن ئېقىنىدىكى توغراق ۋە يۇلغۇننى قۇتقۇزۇپ قېلىشقا بولىدۇ.

ئىككىنچىدىن، يەر ئاستى سۈيىنى ئېچىش. شىنجاڭدىكى يەر ئاستى ئومۇمىي سۈيى 63 مىليارد كۇپ مېتر بولۇپ، ھەر يىلى بۇنىڭدىن 20 مىليارد كۇپ مېترنى ئېچىپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ. ھازىر ھەر يىلى ئېچىلىۋاتقان يەر ئاستى سۈيى 3 مىليارد 400 مىليون كۇپ مېترغىمۇ يەتمەيدۇ. بەلكى رايونلار ئارا ئىنتايىن تەڭپۇڭلاشمىغان. يەر ئاستى سۈيىنى ئېچىش ھازىر ئۈرۈمچى، سانجى، تۇرپان، قۇمۇل قاتارلىق سانائىتى بىر قەدەر تېز تەرەققىي قىلغان شىمال ۋە شەرقتىكى رايونلارغا مەركەزلەشكەن. جەنۇبىي شىنجاڭدىكى رايونلاردا يەر ئاستى سۈيىنى ئېچىش ئىنتايىن ئاز بولدى. ئەمەلىيەتتە بۇ ھال شىنجاڭنىڭ ئوخشىمىغان رايونلىرىدىكى ئىقتىسادنىڭ تەرەققىيات سەۋىيىسىنى ۋە نوپۇسنىڭ زىچلىق دەرىجىسىنى ئىپادىلەپ بېرىدۇ. شىنجاڭ رايونىدا، يەر يۈزىدىكى ھۆل-يېغىن چەكلىمىگە ئۇچرىغانلىقتىن، يەر ئاستى سۈيىنى تايىنىشقا بولىدىغان سۇ مەنبەسى قىلىشقا بولىدۇ.

گېئولوگىيىنىڭ قېدىرىپ تەكشۈرۈش سەۋىيىسى ۋە كۈچىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشىگە ئەگىشىپ، يەر ئاستى سۇ ئامبارلىرى ئۆزلۈكسىز بايقالدى. يېڭى سۇ مەنبەلىرىنىڭ بايقىلىشى، شەكسىزكى، يەرلىكنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىغا تۈرتكە بولدى. تىپىك مىسال شۇكى، جۇڭگو كۆمۈر گېئولوگىيە تارماقلىرى جۇڭگونىڭ « ئىنتايىن قۇرغاق » دېيىلدىغان شىنجاڭدىكى تۇرپان، پىچان، توقسۇن تۈزلەڭلىكىنىڭ غەربىي شىمال قىسمىدا چوڭ تىپتىكى « يەر ئاستى سۇ ئامبىرى » بارلىقىنى، سۇنىڭ سۈپىتى ئىچىدىغان ئۆلچەمگە يېتىدىغانلىقىنى بايقىدى. بۇ يەر ئاستى سۇ ئامبىرىنىڭ بايقىلىشى شۇ رايوندىكى كۆمۈرلۈكنى ئېچىشقا ئىمكانىيەت يارىتىپ بەردى. كۆمۈر زاپىسى بىر مىليارد 400 مىليون توننىدىن ئاشىدىغان بۇ كۆمۈرلۈك 70-60-يىللاردا بايقالغان بولسىمۇ، لېكىن سۇ يېتىشمىگەنلىكتىن، كۆمۈر قېزىش كۈنتەرتىپكە كىرگۈزۈلمىگەندى. ھازىر ئېلېكتر تارماقلىرى بۇ يەردە ئېلېكتر ئىستانسىسى قۇرۇپ شىنجاڭنىڭ جەنۇبى بىلەن شىمالنىڭ توك لىنىيىسىنى تۇناشتۇرىدىغان تۈگۈن بەرپا قىلىپ، بۇ رايوننى شىنجاڭدا «غەربنىڭ توكىنى شەرققە يەتكۈزىدىغان» تۇنجى پونكىتقا ئايلاندۇرۇشنى پىلانلىدى. بۇنىڭدىن باشقا، 2001-يىلى تارم ئويمانلىقىدا ئالاھىدە چوڭ يەر ئاستى سۇ ئامبىرى بايقالدى. ئويلاپ باقايلى، تارمىدىكى نېفىت بىرلەشمە جېڭى، غەربنىڭ گازىنى شەرققە ئېۋەرتىش، قازاقىستاننىڭ نېفىتىنى ئېچىش ئېلىپ بېرىلۋاتقاندا بۇ يەر ئاستى سۇ ئامبىرىنىڭ بايقىلىشى ھەقىقەتەن شىپالىق يامغۇر بولدى.

ئۈچىنچىدىن، سۇ يۆتكەش. شىمالىي شىنجاڭنىڭ سۈيىنى جەنۇبىي شىنجاڭغا يۆتكەش كېرەك. بىزگە مەلۇمكى، شىنجاڭنىڭ سۇ بايلىقى تەكشى تارقالمىغان. شىمالدا سۇ كۆپ، جەنۇبتا سۇ ئاز. شىمالىي شىنجاڭدا كەلكۈن ئاپتىمۇ بولۇپ تۇرىدۇ. ئەمەلىيەتتە شىمالىي شىنجاڭدىن جەنۇبىي شىنجاڭغا سۇ باشلاشنى ئويلاپ كۆرسەك بولىدۇ. بۇنداق سۈيى مول جايلاردىن قۇملۇق، سۈيى يوق جايلارغا سۇ ئاپىرىپ ئېكولوگىيىنى ئۆزگەرتىش ئۇسۇلى توغرىسىدا خەلقئارادا مۇۋەپپەقىيەت قازانغان تەجرىبىلەر بار. ئىسرائىلنىڭ شىمالىنىڭ سۈيىنى جەنۇبقا باشلاش قۇرۇلۇشى شۇ جۈملىدىندۇر. ئىسرائىلىدە سۇ مەنبەسى بار جايلار ئىنتايىن تەكشى ئەمەس، 80% سۇ مەنبەسى شىمالدا. سۇغىرىشقا ئېھتىياجلىق ئۈچتىن ئىككى قىسىم رايون جەنۇبتا. شىمالنىڭ سۈيىنى جەنۇبقا يەتكۈزۈش قۇرۇلۇشى ئىسرائىلىدىكى سۇ مەنبەسى مۇۋاپىق بولماسلىق ئەھۋالىنى ئۆزگەرتىپ، جەنۇبىنىڭ تەرەققىياتىنى بوغۇپ تۇرغان ئاساسىي ئامىلنى ھەل قىلىپ، ناچار ئېكولوگىيە مۇھىتىنى ئۆزگەرتىپ، جەنۇبىنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈردى. شۇنىڭ بىلەن بىللە، يەھۇدىيلارنىڭ ياشاش بوشلۇقىنى كېڭەيتىپ، ھېچنەرسە ئۆسمەيدىغان قۇملۇقلارنى بوستانلىقلارغا ئايلاندۇردى ھەمدە ئەلا سۈپەتلىك مېۋە، كۆكتات، گۈل-گىياھلارنى ئىشلەپچىقاردى. ئىسرائىلنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدىكى سۇ يېتىشمەيدىغان قىيىن مەسىلىنى ھەل قىلىشىمىزنى ئەڭ ياخشى پايدىلىنىش ئۈلگىسى بىلەن تەمىنلىدى.

ئالدى بىلەن، شىنجاڭنىڭ خەرتىسىگە قاراپ باقايلى. شىنجاڭنىڭ ئىلى رايونى ۋە ئالتاي رايونىدىكى ئىككى دەريا - ئىلى دەرياسى ۋە ئېرتىش دەرياسى چەت ئەلگە (قازاقىستانغا) چىقىپ كېتىدۇ. بۇ ئىككى دەريانىڭ سۇ مىقدارى پۈتۈن شىنجاڭدىكى سۇ مىقدارىنىڭ ئۈچتىن بىر قىسمىنى ئىگىلەيدۇ. بۇنىڭ 20 پىرسەنتىدىن پايدىلىنالايمىز. قالغان 80 پىرسەنتى چەتئەلگە ئېقىپ كېتىدۇ. بۇنى تېز باشلاپ كېلىشنى ئويلىشىشىمىز كېرەك، گەرچە بۇنداق قىلغاندا خەلقئارا

سۇ مەنبەسىگە ئىگىدارچىلىق قىلىش مەسىلىسىنى پەيدا قىلىشمۇ، شىنجاڭ رايونىدا سۇنىڭ پارغا ئايلىنىشى كۆپ بولدىغانلىقىنى نەزەرگە ئېلىپ، سۇنى ئۆستەڭ بىلەن باشلىماي، تۇرپا بىلەن باشلاش كېرەك. تېخنىكا جەھەتتە ھېچقانداق قىيىنچىلىق بولمايدۇ. ئىقتىسادىي نوقتىدىن قارىغاندا، قىسقا ۋاقىت ئىچىدە كۆپ مەبلەغ سەرپ قىلىنىپ، تېز ئۈنۈمى بولمىسىمۇ، لېكىن دۆلەتنىڭ ھەر يىلى شىنجاڭغا نامراتلارنى يۆلەشكە بېرىدىغان ياردەم پۇلىنى ۋە سۇنى باشلاپ كەلگەندىن كېيىن خەنزۇ كۆچمەنلىرىنىڭ كېلىشى بىلەن ھەربىيگە بېرىلىدىغان خىراجەتنى تۆۋەنلىتىشىنى ئويلىغاندا، بۇنداق تۇرپا بىلەن سۇ باشلاش گۇڭ كۆتۈرىدۇ.

يوقۇرىدا سۇ مەنبەسىنى ئېچىش ھەققىدە توختالدۇق. ئەمدى سۇ تېجەش ھەققىدە توختىلىمىز. بىزگە مەلۇمكى، سۇ مەنبەسىنى ئېچىپ، ئاسىرىمىغاندا سۇ ھامان يېتىشمەيدۇ. ھازىر شىنجاڭدىلا ئەمەس، جەنۇبىي جۇڭگونىڭ جۇجياڭ دەرياسى ئېقىمىدىكى بەزى جايلاردىمۇ سۇ قىسلىق قىلىۋاتىدۇ. رېئاللىق شۇنىڭدىن ئىبارەتكى، شىنجاڭ رايونىدا سۇنى تېجەش خىزمىتى ياخشى ئىشلەنمىدى. ھازىر شىمالىي شىنجاڭدىكى بەزى رايونلاردا يەر ئاستى سۈيى تۆۋەنلەپ كېتىش مەسىلىسى كۆرۈلدى. شىنجاڭدا سەرپ قىلىنىدىغان ئومۇمىي سۇنىڭ 98.5 پىرسەنتى يېزا ئىگىلىكىگە سەرپ قىلىنىدۇ. (شىنجاڭدا نېفىت سانائىتىنىڭ تەرەققىي قىلىشىغا ئەگىشىپ، بۇ نىسبەت سەل تۆۋەنلىدى). ئاز ساندىكى رايونلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا سۇغىرىش ئۇسۇلى يەنىلا ئىپتىدائىي سەۋىيىدە تۇرۇپتۇ. ماتېرىياللاردا كۆرسىتىلىشىچە، شىنجاڭدىكى سۇدىن پايدىلىنىشتا ئىسراپچىلىق ئېغىر ئىكەن. مەسىلەن، ئېرىقلاردىن پايدىلىنىش كوئېففىتسېنتى ئاران 0.45 ئىكەن (ئېرىقلاردا سۇدىن پايدىلىنىش كوئېففىتسېنتى غول ئۆستەڭدىن ئېتىزدىكى ئېرىقلارغىچە بولغان ھەر دەرىجىلىك سۇ يەتكۈزۈش سىستېمىسىدىكى زىياننى ئەكس ئەتتۈرۈپ، پۈتكۈل ئېرىق - ئۆستەڭ سىستېمىسىنىڭ سۇدىن پايدىلىنىش نىسبىتىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ). شىنجاڭدا ھەر مۇيەرگە ئىشلىتىلىدىغان ئومۇمىي سۇ مىقدارى 800 كۇپ مېتر (ئەمەلىيەتتە بۇنىڭدىن جىق)، ئاقسۇدا 1500 كۇپ مېتر ~ 1200 كۇپ مېتر، يەكەندە 1000 كۇپ مېتر، خوتەندە 1200 ~ 1100. شىمالىي شىنجاڭ يېزا ئىگىلىك 7-دېۋىزىيىسى، 8-دېۋىزىيىسىدە 590 ~ 500 كۇپ مېتر بولغان بولسىمۇ، مەھسۇلاتقا تەسىر يەتمىگەن.

يۇقىرى سانلاردىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، شىنجاڭدا سۇ تېجەشتە نۇرغۇن ئىشلارنى قىلغىلى بولىدۇ. ئېرىقلاردىن پايدىلىنىش كوئېففىتسېنتىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش يېزا ئىگىلىكىدە ئىشلىتىلىدىغان سۇنى تېجەشنىڭ ئۈنۈملۈك يولى ھېسابلىنىدۇ. ھازىرقى 0.45 تىن 0.51 گە كۆتۈرۈش تامامەن مۇمكىن. مەسىلەن، ھازىر تەڭرىتاغنىڭ شىمالىي ئېتىكىدە 0.7 گە يەتكۈزۈلدى. يەنە بىرى، سۇغىرىش نورمىسىنى تۆۋەنلەتكىلى بولىدۇ. يەنى ھەر مو يەرگە ئىشلىتىلىدىغان سۇنى 800 كۇپ مېتردىن 700 كۇپ مېترغا، يەنە تېرىشپ 600 كۇپ مېترغا تۆۋەنلەتكىلى بولىدۇ. ھەر مو يەرگە ئىشلىتىلىدىغان سۇ 800 كۇپ مېتردىن 700 كۇپ مېترغا تۆۋەنلىسە سۇغىرىش كۆلىمىنى 3 مىليون مو كۆپەيتكىلى بولىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا، سۇدىن پايدىلىنىش ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە توغرا كېلىدۇ. ھەر كۇپ مېتر سۇ بىلەن ئىشلەپچىقىرىلىدىغان مەھسۇلاتنى ھېسابلاش ئارقىلىق سۇدىن پايدىلىنىش ئۈنۈمىگە قاراش كېرەك. تەكشۈرۈشلەردىن قارىغاندا، ماناس رايونىدا ھەر كۇپ مېتر سۇ بىلەن 0.7 كىلوگرام بۇغداي

ئىشلەپچىقىرىلغان، يۇقىرى ھوسۇللۇق يەرلەردە 1.5 كىلوگرام بۇغداي ئىشلەپچىقىرىلغان. پۈركۈپ سۇغۇرۇش ئومۇمىي يۈزلۈك ئەمەلگە ئاشۇرۇلغاندىن كېيىن ئىككى كىلوگرامغا يەتكۈزۈلگەن. خەلقئارا سەۋىيىگە سېلىشتۇرغاندا، مەسىلەن، ئىسرائىلىيەدە ھەر كۈپ مېتر سۇ بىلەن 2.6 ~ 2.3 كىلوگرام بۇغداي ئىشلەپچىقىرىلغان. بىزگە مەلۇمكى، شىنجاڭدا سۇنى تېجەش ئىمكانىيىتى چوڭ.

سۇ ئىنشائاتى قۇرۇلۇشىدىمۇ قىلىدىغان ئىشلار بار. شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش بىڭتۇەنى 30 يىلدىن بۇيان، تۈزلەڭدە ئۈچ مىليارد كۈپ مېترلىق سۇ ئامبارلىرىنى، ئاران نەچچە ئون مىليون كۈپ مېتر سۇ سىغىدىغان تاغلىق رايون سۇ ئامبارلىرىنى (بۇنى ئەلۋەتتە ئىككىسىگە كېتىدىغان مەبلەغ ۋە تېخنىكا سەۋىيىسىدىكى پەرق پەيدا قىلغان) سالدى. تۈزلەڭدىكى سۇ ئامبارلىرى ئەمەلىيەتتە تەبىئىي كۆللەر بىلەن سۇ تالىشىپ، تەبىئىي كۆللەرنىڭ سۈيىنى ئازايتىپ، كۆلىمىنى كىچىكلىتىۋەتتى. شىنجاڭدىكى تۈزلەڭلىك سۇ ئامبارلىرىنىڭ چوڭقۇرلۇقى ئىككى مېتىردىن ئالتە مېتىرغىچە. شىنجاڭدا سۇنىڭ پارغا ئايلىنىشى كۆپ بولغانلىقىنى نەزەرگە ئالغاندا سۇ مەنبەسى ئىنتايىن ئېغىر زىيانغا ئۇچرايدۇ. ئەمەلىيەتتە ئامبارلارنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش ئارقىلىق بۇ زىياننى توسۇپ قالغىلى بولىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا، تاغلىق رايونلاردىكى سۇ ئامبارلىرى قۇرۇلۇشىنىمۇ كۈنتەرتىپكە كىرگۈزۈش كېرەك. شۇنداق قىلغاندا كەلكۈن مەزگىلىدە سۇنى يىغىۋېلىپ، سۇنىڭ بىكار زايە بولۇپ كېتىشىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ.

سۇ تېجەش تېخنىكىسىنى كېڭەيتكەندىن باشقا، سۇ مەنبەسىنى باشقۇرۇشنى كۈچەيتىش لازىم. يىراقنى كۆرەلمەيدىغان قىلمىشلارنى ئازايتىپ، ئىشلەپچىقىرىشقا ئىشلىتىلىدىغان سۇ بىلەن تۇرمۇشقا ئىشلىتىلىدىغان سۇنى بىرلەشتۈرۈپ ئويلىنىپ، قالايماقان ئاچىدىغان ھادىسىلەرنى چەكلەش لازىم. تارىم دەرياسىنىڭ تۈۋەن ئېقىمىدا 30 يىل سۇ ئۈزۈلۈپ قالغاچقا نۇرغۇن توغراق قۇرۇپ كەتتى. مانا بۇ، سۇ مەنبەسىنى بىر تۇتاش باشقۇرۇشنىڭ يېتەرسىزلىكى پەيدا قىلغان ئېكولوگىيە ناچارلىشىشىنىڭ تىپىك مىسالى ھېسابلىنىدۇ. ھېلىمۇ ياخشى شىنجاڭ ئاپتونوم رايونلۇق ھۆكۈمەت بۇ مەسىلەنىڭ ئېغىرلىقىنى تونۇپ يېتىپ، شىنجاڭدا سۇ مەنبەسىنى

قوغدايدىغان تۇنجى قانۇن «ئاپتونوم رايون يەر ئاستى سۇ بايلىقىنى باشقۇرۇش نىزامى» نى ماقۇللاپ، 2002-يىلى 8-ئايدىن باشلاپ يولغا قويدى. بۇنىڭدىن باشقا «سۇ ئېلىشقا ئىجازەت قىلىش تۈزۈمىنى يولغا قويۇشنىڭ پىرىنسىپلىرى»، «قۇدۇقلارنى باشقۇرۇشنىڭ ۋاقىتلىق ئۇسۇلى»، «تارىم دەرياسىدا سۇ بايلىقىنى باشقۇرۇش نىزامى» ۋە «كۆللەرنى باشقۇرۇشنىڭ ۋاقىتلىق ئۇسۇلى» نىمۇ ئېلان قىلدى.

ئەگەر سۇ مەنبەسىنى ھەل قىلغىلى بولسا، شىنجاڭغا، نوقتىلىقى جەنۇبىي شىنجاڭغا كۆپلەپ كۆچمەن كۆچۈرۈشنى ئويلىنىشقا بولىدۇ. شىنجاڭدىكى مىللەتلەر نوپۇسىنىڭ تارقىلىشىغا قاراپ باقايلى: شىنجاڭدىكى نوپۇسنىڭ تارقىلىشى مىللەتلەر بويىچە توپلىشىپ ئولتۇراقلىشىش ئالاھىدىلىكىگە ئىگە. ئۇيغۇرلارنىڭ نىسبىتى %20 تىن ئېشىپ كېتىدىغان يەتتە ۋىلايەت، ئوبلاست، شەھەر تەڭرىتاغنىڭ جەنۇبىدىكى جەنۇبىي شىنجاڭدا، شىنجاڭنىڭ ئەڭ جەنۇبىدىكى خوتەن رايونىدا ئۇيغۇرلارنىڭ نىسبىتى %96.9 كە يېتىپ، يالغۇز مىللەتكە باراۋەر بولۇپ قالغان،

شىنجاڭنىڭ ئەڭ شىمالىدىكى ئالتاي رايونىدا ئۇيغۇرلار ئاران %1.8 نى ئىگىلەيدۇ. ئۇيغۇرلار مۇتلەق كۆپ سانلىقنى ئىگىلەيدىغان - نىسبىتى %50 تىن ئېشىپ كېتىدىغان رايون بەش بولۇپ، بۇ يەرلەرگە ئۇيغۇرلارنىڭ %80 تىن كۆپرەكى مەركەزلەشكەن. بۇ بەش رايون خوتەن ۋىلايىتى، قەشقەر ۋىلايىتى، ئاقسۇ ۋىلايىتى، تۇرپان ۋىلايىتى ۋە قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستىدىن ئىبارەت. جۈملىدىن خوتەن ۋە قەشقەر شەرقىي تۈركىستان تېررورچىلىرىنىڭ ماكانى. ئىسرائىلىيىنىڭ ئۇسۇلىنى قوللىنىپ، خەنزۇلارنى كەڭ كۆلەمدە جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىغا كۆچۈشكە ئىلھاملاندۇرۇش لازىم (ئادەم يوق يەرلەرگە كۆچۈرۈش كېرەك. خەنزۇلار كېلىپ ئۇيغۇرلار ياشايدىغان بوشلۇقنى تارتىۋالدى دەيدىغان تەسىراتنى بېرىپ قويماسلىق لازىم). شۇنىڭ بىلەن بىللە، سۇ باشلاپ كېلىنگەنلىكتىن، يەرلىكنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىمۇ ياخشىلىنىپ، شىنجاڭدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ تۇرمۇش سەۋىيىسىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈپ، شەرقىي تۈركىستان تېررورچىلىرىنىڭ مەۋجۇت بولۇش بوشلۇقى چەكلىنىدۇ.

3. ھازىرقى باسقۇچتا ھۆكۈمەت قوللىنىدىغان تاكتىكىلار

ھازىرقى شەرقىي تۈركىستان تېررورچى تەشكىلاتلىرىنىڭ ھەرىكىتىنى كۆزدە تۇتۇپ، ھۆكۈمەت تۆۋەندىكى تاكتىكىلارنى قوللىنىشقا بولىدۇ:

A. تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىگە قەتئىي زەربە بېرىش كېرەك. تېررورچىلار بايقىلىپ تەكشۈرۈلۈپ چىققان ھامان قىلچە ئىككىلەنمەي ئۆلتۈرۈش، خەلقئارادىكى ئاتالمىش كىشىلىك ھوقۇق تەشكىلاتلىرىنىڭ ئارلىشىشىنى ھەرگىز نەزەرگە ئالماسلىق لازىم. پاكىت ئىسپاتلىدىكى، تۇتۇلۇپ جازا مۇددىتى توشۇپ قويۇپ بېرىلگەن تېررورچىلار كۆپ ھاللاردا تېررورچى تەشكىلاتلارنىڭ تايانچىسى بولۇپ قالغان.

B. تېررورچى تەشكىلاتلارنىڭ مەبلەغ مەنبەسىنى، بولۇپمۇ دۆلەت ئىچىدىكى مەبلەغ مەنبەسىنى ئۈزۈپتاش كېرەك.

C. خەلقئارالىق مۇداپىئە كۆرۈش لازىم. ئەمەلىيەتتە، ئەگەر خەلقئارادىكى كۈچلەرنىڭ قوللىشى بولمىسا شەرقىي تۈركىستان تېررورچى تەشكىلاتلىرى مەڭگۈ كىلىمات يارىتالمايدۇ. خەلقئارادا جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ قولىدا گىرتسىيە كوزىرى، سىپروس كوزىرى بار. تۈركىيىگە نىسبەتەن ساياھەت-ئىقتىسادىي كوزىرى، كۇردلار كوزىرى بار. ئوتتۇرا شەرقتە سەئۇدى ئەرەبىستانغا باشقۇرۇلىدىغان بومبا كوزىرى بار. ئوتتۇرا ئاسىيادا يېقىندا قۇرۇلغان شاڭخەي ھەمكارلىق تەشكىلاتى بۆلگۈنچىلەرگە تاقابىل تۇرىدىغان ئۆتكۈر قۇرال ھېسابلىنىدۇ. ئەلىۋەتتە، نەزەرنى شەرقىي تۈركىستان تېررورچىلىرىغا تىككەندە بەك يۈزەكلىك بولۇپ قالىدۇ. ئامېرىكىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيادىكى قۇراللىق كۈچى ھەقىقىي نىشان ھېسابلىنىدۇ.

D. ئۇيغۇرلارنى خۇيزۇ، موڭغۇل، قازاقلار ئارقىلىق تېزگىنلەش كېرەك. ئەگەر شىنجاڭنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى مىللەتلەر نوپۇسى نىسبىتىنى تەھلىل قىلغاندا، شۇ نەرسە مەلۇم بولىدۇكى، يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن كېيىن شىنجاڭدىكى مەمورى رايونلارنىڭ بۆلۈنىشىدە بۇ پىرىنسىپ ئەكس ئەتتۈرۈلدى. مەسىلەن، بايىنغولىن ئوبلاستىدىكى نوپۇس ئىچىدە موڭغۇللار ئاران %4.5 نى،

ئۇيغۇرلار %34.3 نى ئىگىلەيدۇ. موڭغۇللارنىڭ يەنە بىر ئاپتونوم ئوبلاستى بولغان بۆرتالادا موڭغۇللار نوپۇسى %6.8 نى، ئۇيغۇرلار %16 نى ئىگىلەيدۇ. شەكسىزكى، بۇ شۇ چاغدىكى ھۆكۈمەتنىڭ ئىنچىكىلىك بىلەن پىلانلىشىنىڭ نەتىجىسىدۇر. ئىلى رايونىدا ئۇيغۇرلارنى قازاقلارغا تايىنىش ئارقىلىق كونترول قىلىش كېرەك. ئەگەر تەبىئىي بايلىقنىڭ تارقىلىشىنى تەكشۈرگەندە بۇ پىرىنسىپنى تېخىمۇ ئېنىق كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

E. شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىيات سەۋىيىسىنى ھەقىقىي تۈردە ئاشۇرۇپ شىنجاڭدىكى خەنزۇ كادىرلارنىڭ سەۋىيىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش لازىم. بىزگە مەلۇمكى، ھۆكۈمەتنىڭ ئوبرازى تەشۋىقات خىزمىتى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. لېكىن ئەپسۇسلىنارلىقى شۇكى، ھۆكۈمەتنىڭ تەشۋىقاتى كونترول قىلىشى مەيلى ۋاستە جەھەتتىن ياكى ئۈنۈم جەھەتتىن ئېيتقاندا ئىنتايىن ناچار بولدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە بەزى ھۆكۈمەت تارماقلىرىنىڭ خىزمەت ئىستىلىنى ياخشىلاپ، كىچىك ئىشلار تۈپەيلىدىن زىددىيەتنىڭ ئۆتكۈزۈلۈشى كېتىشىدىن ساقلىنىش لازىم.

F. شىنجاڭدا قانۇن-تۈزۈمنى ھەقىقىي يولغا قويۇپ، خەنزۇلار ئاممىسىنىڭ قانۇنلۇق مەنپەئەتىنى كاپالەتلەندۈرۈش، كۆچمەنلەرگە ئىلھام بېرىش كېرەك. خەنزۇلار كۆچۈشنى خالىمايدۇ، دەپ قارىماسلىق لازىم. ئەمەلىيەتتە شىنجاڭدىكى پاختىنىڭ كۆپ قىسمىنى سىچۈەن دېھقانلىرى يىغىپ بېرىدۇ. ئۇلار ئىنتايىن ئاز ھەق ئېلىپ، نۇرغۇن ئۇيغۇرلار قىلىشنى خالىمايدىغان ئىشلارنى قىلىپ بولىدۇ. ئەگەر مۇئەييەن ئېتىبار بېرىش سىياسىتى بېرىلسە، ئەينى يىللاردا شەندۇڭلۇقلار شەنخە يىگۈەننىڭ شەرقىدىكى جايلارغا بېسىپ كىرگەندەك دولقۇن چوقۇم شىنجاڭدا پەيدا بولىدۇ.

شىنجاڭ مەسلىسى جۇڭگو ھۆكۈمىتى دۈچ كەلگەن ئەڭ چوڭ مەسلىلەرنىڭ بىرى بولۇپ قېلىۋاتىدۇ

ئافغانىستان ئۇرۇشى ئاخىرلىشىپ، ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىياغا كىرىشىگە ئەگىشىپ، بۇ مەسلىلەنىڭ ئېغىرلىقى گەۋدىلىنىشكە باشلىدى - ئامېرىكىنىڭ مىللىي مەسلىنى ھەل قىلىشتا ئىشلىتىپ ئادەتلەنگەن ۋاستىسى (كوسوۋو ئەندىزىسى) نى ئويلاشقا توغرا كېلىدۇ. شىنجاڭنىڭ زېمىنى كەڭ، بايلىقى مول، شىنجاڭ قولىدىن كېتىپ قالسا، ئاقشۋىتنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ. شىنجاڭ ئاپتونوم رايونىنىڭ شۇجىسى ۋاڭ لېچۈەننى مەركىزىي كومىتېت سىياسىي بيۇروسىغا كىرگۈزۈپ، جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ شىنجاڭغا ئەھمىيەت بېرىدىغانلىقىنى ئەكس ئەتتۈرۈشنى تەلەپ قىلىمەن. شىنجاڭنى مەھكەم ئىگىلەپ ئېچىش بىزنىڭ نىشانىمىز، شۇنداقلا جۇڭخۇانىڭ كەلگۈسى ھېساپلىنىدۇ. شۇڭا مەركىزىي ھۆكۈمەتتە ئۇزۇن، ئوتتۇرا ۋە قىسقا مۇددەتلىك بىر يۈرۈش پىلان بولۇشى كېرەك. يىراقتىن قارىغاندا، ئاخىرقى نىشان ئۇيغۇرلارنى ئاسمىلاتسىيە قىلىش بولۇشى كېرەك. ئالدى بىلەن ئۇيغۇرلارنىڭ تىلىنى يوقىتىش لازىم. نۆۋەتتىكى تەدبىرلەرنى نەزەردە تۇتۇپ ئېلىشقا ئەرزىيدۇ؛

1. خەنزۇ تىلىنىڭ شىنجاڭدىكى ھۆكۈمرانلىق ئورنىنى قوغداپ، ئۇيغۇر تىلىنىڭ تەسىرىنى ئاستا-ئاستا ئاجىزلىتىش لازىم. بۇ، ئەمەلىيەتتە قىيىن ئىش ئەمەس. شىنجاڭنىڭ ئىگىلىكى تەرەققىي قىلدۇرۇلسا، ئىچكىرىسى بىلەن ئالماشتۇرۇش كۆپەيسە، خەنزۇ تىلىنىڭ ھۆكۈمرانلىق ئورنى مۇقەررەر كۈچىيىدۇ. خەنزۇلار يېتەكچى ئىقتىسادىي ئورۇننى ئىگىلەيدۇ. ئۇيغۇرلار ئىچىدە كىچىكىدىن خەنزۇچە-ئۇيغۇرچە قوش تىللىق ئوقۇتۇشنى يولغا قويۇش، ھۆكۈمەت خىزمەتچىلىرى خەنزۇ تىلى ئىشلىتىش (ياكى خەنزۇچىنى ياخشى ئۆگىنىشنى مۇكاپاتلاش شەرتى قىلىش) لازىم. ئىچكىرىسىدىكى كارخانىلار ۋە ھەرخىل فوندىلارمۇ ئۆزىنىڭ تۆھپىسىنى قوشۇش. مەسىلەن، ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارغا خەنزۇچە ئۆگىنىش مۇكاپات پۇلى قاتارلىقلارنى بېرىش كېرەك. بۇنى ھەش-پەش دېگۈچە قىلىپ كەتكىلى بولمايدۇ. لېكىن ئۇزۇن مۇددەت داۋاملاشتۇرۇلسا، ئەھمىيىتى چوڭ بولىدۇ.

2. مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغداش، لېكىن خەنزۇلارنىڭ مەنپەئەتىنى قۇربان قىلىشنى بەدەل قىلماسلىق لازىم. يۇقىرىدا ئېيتقاندا، خەنزۇلارنىڭ مەنپەئەتىنى قۇربان قىلىدىغان سىياسەت بىلەن مىللەتلەر ئىتتىپاقىنى قوغدىغىلى بولمايدۇ. بولۇپمۇ ھۆكۈمەتنىڭ 1-قۇرۇلۇش باشلىق ئۇيغۇر بولۇش توغرىسىدىكى بەلگىلىمە بىرۇكراتلىق ئەنئەنىسىدىكى جۇڭگودا ئىنتايىن چوڭ نازارەتلىق قوزغىدى. قانۇننى ھەقىقىي يولغا قويۇپ، دۆلەتنى قانۇن بويىچە ئىدارە قىلىپ، شىنجاڭدىكى خەنزۇلارنىڭ ياشاش مۇھىتىنى ياخشىلاپ، خەنزۇلارنىڭ ئەمەلىيەتتىكى 2-دەرىجىلىك پۇقرالىق مۇئامىلىسىنى ئۆزگەرتىپ، شىنجاڭدىكى خەنزۇلارنىڭ كۆڭلىنى تىنچلاندۇرۇش لازىم. ھازىر خەنزۇلارنىڭ كەڭ كۆلەمدە ئىچكىرىسىگە كەتمەسلىكىدە نوپۇس تۈزۈمى مۇھىم سەۋەپ ھېسابلىنىدۇ. لېكىن دۆلەت ئىقتىسادىنىڭ تەرەققىي قىلىشىغا ئەگىشىپ، نوپۇس تۈزۈمىنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلىشىدىن خالىي بولغىلى بولمايدۇ. كۈنلەرنىڭ بىرىدە ھەقىقەتەن خەنزۇلارنىڭ كەڭ كۆلەمدە ئىچكىرىسىگە كېتىشىدىن ساقلىنىش لازىم. سۇ بايلىقى مول، ئېچىلمىغان يەرلەرگە كۆچمەن كۆچۈرۈش، خەنزۇ كۆچمەنلەرنى ئادەم يوق يەرلەرگە ئىشەرتىش ماكرۇ قاتلامدىن ئېيتقاندا يەرلىك مىللىي ئەزىمەتلەرنىڭ تەنقىد قىلىشىغا، قارشى تۇرۇشىغا ئۇچرايدۇ. لېكىن يەرلىك مىللەت خەلقى بىلەن بىۋاسىتە ئۇچراشمىغاندا ۋە ئۆز ئارا چىقىلمىغاندا، ئۇلار بىلەن بايلىق تالاشمىغاندا، ئاۋامنىڭ مەنپەئەتىگە زىيان يەتكۈزۈلمىگەندە، بۇنىڭدىن پەيدا بولغان توقۇنۇش ئاساسىي قاتلامغا يامراپ كەتمەيدۇ.

3. شىنجاڭنىڭ ئاساسىي مۇئەسسەسە قۇرۇلۇشلىرىغا زور كۈچ بىلەن مەبلەغ سېلىش، غەربىي رايوننى ئېچىش شامىلىدىن پايدىلىنىپ، شىنجاڭ رايونىنىڭ سۇ ئىنشائاتلىرى، قاتناش قۇرۇلۇشىنى زورايتىش لازىم. تۆمۈريول ياساش ۋە سۇ ئىنشائاتى مۇئەسسەسەلىرىنى پۇرسەت قىلىپ، بىر تەرەپتىن شىنجاڭنىڭ ئىگىلىكىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا بولىدۇ. يەنە بىر تەرەپتىن نۇرغۇن كۆچمەننى شىنجاڭغا (ئاساسلىقى جەنۇبىي شىنجاڭغا) كۆچۈرۈپ چىققىلى بولىدۇ. مەسىلەن شىنجاڭدىكى خوتەن رايونىنىڭ كۆلىمى 247 مىڭ 800 كۋادرات كىلومېتر بولۇپ، پۈتۈن شىنجاڭنىڭ %15 پىرسەنتىنى ئىگىلەيدۇ. بوستانلىق كۆلىمى 9730 كۋادرات كىلومېتر، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 2 مىليون 620 مىڭ 500 مو بولۇپ، كىشى بېشىغا 1.62 مۇدىن يەر توغرا كېلىدۇ. ئومۇمىي نوپۇسى بىر مىليون 743 مىڭ 813، ئۇيغۇرلار بىر مىليون 685 مىڭ 838 بولۇپ، ئومۇمىي نوپۇسنىڭ %96.68 نى ئىگىلەيدۇ. نوپۇسنىڭ تەبىئىي كۆپىيىش نىسبىتى

مىڭدە 11.4 ، خەنزۇلار ئاران 54 مىڭ 326 ئادەم. ...

4. تېررورىزم ھەركەتلىرىگە قەتئىي زەربە بېرىش كېرەك. تېررورچىلارغا مۇئامىلە قىلىشتا ، تەكشۈرۈپ بايقالغان ھامان قىلچە ئىككىلەنمەي دەرھال ئۆلۈم جازاسى ئىجرا قىلىش كېرەك ، ھەرگىزمۇ خەلقئارادىكى ئاتالمىش كىشىلىك ھوقۇق تەشكىلاتلىرىنىڭ ئارلىشىۋېلىشىدىن ئەنسىرمەسلىك كېرەك. ئەمىلىيەت ئىسپاتلىدىكى ، تۇتۇلغاندىن كېيىن جازا مۇددىتى توشۇپ قويۇپ بېرىلگەن تېررورچىلار كۆپ ھاللاردا تېررورلۇق تەشكىلاتلارنىڭ تايانچ ئۇنسۇرلىرىغا ئايلاندى . تېررورلۇق تەشكىلاتلارنىڭ مەبلەغ مەنبەسىنى ئۈزۈپ تاشلاش ، بولۇپمۇ دۆلەت ئىچىدىكى مەبلەغ مەنبەسىنى ئۈزۈپ تاشلاش كېرەك. تېررورچىلارنىڭ ئاۋات شەھەرلەردىكى پۇلدىن پايدىلىنىشىدىن خالى بولۇش ئۈچۈن ، ئۇيغۇرلار ئولتۇراقلاشقان كونا رايونلاردا شەھەر قۇرۇلماسلىق ، ئۇيغۇر بولمىغان يېڭى شەھەرلەرنى - يېڭى شىخەنزە ، يېڭى كۈيتۇن ، يېڭى ئارال (ئاقسۇدا) لارنى داۋاملىق قۇرۇش لازىم.

5. شىنجاڭ رايونىدىكى ھەربىي كۈچنى كۈچەيتىش كېرەك. ھەربىي كۈچنىڭ ئاساسلىق تەركىبى قىسمىنىڭ بىرى خەلق ئەسكەرلىرى تەشكىلاتلىرى . بىگتۈەننى ئەلۋەتتە دىمىسەكمۇ بولىدۇ. شەھەرلەردە ، مەسىلەن ئۈرۈمچىدە خەلق ئەسكەرلەر كۈچى قۇرۇش كېرەك . يولغا قويۇشقا بولىدىغان ئۇسۇلدىن بىرى ، بىر كۈچنى ئاساس قىلىپ ، كارخانا كۈچىنى بىرلىك قىلىپ ، ئۈنۈملۈك مەشق ۋە قوراللىق مېخانىزم بەرپا قىلىش كېرەك . كۈنلەرنىڭ بىرىدە ۋەقە يۈز بەرسە ، چاقىرغان ھامان كېلىپ ئۇرۇش قىلالايدۇ . ئۇندىن باشقا شىنجاڭدىكى مۇنتىزىم ئارمىيىنى كۈچەيتىپ ، لەنجۇ ھەربىي رايونىنىڭ كۈچىنى ئاشۇرۇش كېرەك ، بۇ مۇنتىزىم ئارمىيە شىنجاڭ مۇستەقىللىقىغا تاقابىل تۇرۇپلا قالماستىن ، ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ئامېرىكا قوشۇنلىرى ۋە جەنۇبتىكى ھىندىستانغا تاقابىل تۇرۇدۇ.

6. خەلقئارادا مۇداپىئە قۇرۇش. ئەمىلىيەتتە خەلقئارالىق كۈچلەرنىڭ قوللىشى بولمىسا ، شەرقىي تۈركىستان تېررورلۇق تەشكىلاتلىرى مەڭگۈ نەتىجە چىقىرالمىتى . بۇ نوقتتا شەرقىي تۈركىستان تېررورلۇق تەشكىلاتلىرىغىمۇ ئايدىڭ ، ئۇلارنىڭ تايىنىدىغىنى پانئىسلا مىزىم كۈچلىرى ۋە پانتۈركىزىم كۈچلىرى . يېقىندا روسىيە چېچىن پاتىقىغا يېتىپ قالدى ، بۇ جۇڭگوغا نىسبەتەن ھەم خوشاللىق ھەم قايغۇلۇق ئىش. خوشاللىق بولسا روسىيە قانچە چوڭقۇر پاتسا ، ئۇنىڭ جۇڭگوغا قايتا تەھدىت بولۇش ۋاقتى شۇنچە كىچىكدۇ ، ئۇنىڭ ئۈستىگە چېچىن مەسىلىسىنىڭ ھەل بولماي ئۇزۇنغا سوزىلىشى جۇڭگوغا نىسبەتەن شىمالدىكى زىمىنلىرىنى قايتۇرۇۋېلىشقا ئۈمۈت ئېلىپ كېلىدۇ . قايغۇلۇق ئىش بولسا چېچىن مۇستەقىللىق ھەركىتى ئوتتۇرا ئاسىيادا باشلامچىلىق رول ئوينىشى مۇمكىن ، ئۇ ۋاقتتا ئوتتۇرا ئاسىيادىكى بۇ ئۆرپ-ئادەتنى ئاساس قىلىدىغان ھۆكۈمەتلەر پۈت تىرەپ تۇرالامدۇ يوق بۇنىڭغا بىر نىمە دېيىش قىيىن. خەلقئارادا جۇڭگونىڭ قولىدا گىرتسىيە كوزۇرى ، سىپرۇس كوزۇرى بار. تۈركىيىگە نىسبەتەن كوردلار كوزۇرى بار. ئوتتۇرا شەرقىدە ئىران ۋە سەئۇدى ئەرەبىستانغا باشقۇرۇلىدىغان بومبا كوزۇرى بار. ئوتتۇرا ئاسىيادا يېقىندا قۇرۇلغان شاڭخەي ھەمكارلىق تەشكىلاتى بۆلگۈنچىلەرگە قارشى تۇرىدىغان ئۆتكۈر قورال ھىسابلىنىدۇ. ئەگەر نەزىرىمىز شەرقىي تۈركىستان تېررورچىلىرى بىلەنلا چەكلىنىپ قالسا ، شەكسىزكى بەك يۈزەكلىك بولىدۇ. ئامېرىكىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ھەربىي كۈچىنىڭ مەۋجۇت بولۇشى ھەقىقىي نىشانىمىز بولۇشى

7 خۇيزۇ مىللىتى ، موڭغۇل مىللىتى ۋە قازاق مىللىتى ئارقىلىق ئۇيغۇرلارنى باشقۇرۇش لازىم. ئەگەر شىنجاڭنىڭ ھەر قايسى رايونلىرىنىڭ نۇپۇس نىسبىتىنى تەھلىل قىلىپ باقىدىغان بولساق ، دۆلەت قۇرۇلغاندىن بۇيان شىنجاڭدىكى مەمۇرى رايونلارنىڭ بۆلۈنىشى مۇشۇ پىرىنسىپنى ئەكس ئەتتۈرىدىغانلىغىنى بايقايمىز. مەسىلەن بايۇنغۇلىن ئوبلاستىدا موڭغۇللارنىڭ نۇپۇسى ئاران % 4.5 نى ئىگەللەيدۇ ، ئۇيغۇرلارنىڭ نۇپۇسى بولسا % 34.3 نى ئىگەللەيدۇ. موڭغۇللارنىڭ يەنە بىر ئاپتونوم ئوبلاستى بۇرتالا بولسا موڭغۇللارنىڭ نۇپۇسى ئاران % 6.8 نى ، ئۇيغۇرلارنىڭ بولسا % 16 نى ئىگەللەيدۇ. بۇ شەكسىز شۇ ۋاقىتتىكى ھۆكۈمەتنىڭ كۆڭۈل قويۇپ پىلانلىشىشنىڭ نەتىجىسى. ئىلى رايونىدا بولسا قازاقلاردىن پايدىلىنىپ ئۇيغۇرلارنى تىزگىنلەپ تۇرغىلى بولىدۇ. ئەگەر تەبىئى بايلىقلارنىڭ تارقىلىشىغا قارايدىغان بولساق ، مەسىلەن چوڭ نېفىتلىكلەرنىڭ تارقىلىشىدىن بۇ نوقتىنى تېخىمۇ ئېنىق كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ. ھى ھى... ئاتا بوۋىلىرىمىز ھەقىقەتەن داناكەن!

8. شىنجاڭدىكى خەنزۇ كادىرلارنىڭ سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈپ ، ھۆكۈمەتنىڭ ئوبرازىنى ياخشىلاش كېرەك. « ئەركىنسىزلىك ئىچىدە ئەركىنلىكنى ھىس قىلىش » نى ئىشقا ئاشۇرۇش كېرەك. ھۆكۈمەتنىڭ ئوبرازى ۋە تەشۋىقات خىزمىتى بىر – بىرىدىن ئايرىلالمايدۇ ، بىراق جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ تەشۋىقاتىنى كونتۇرۇل قىلىشى ، مەيلى ۋاستىسى ياكى ئۈنۈمىدىن بولسۇن ئىنتايىن ناچار . بۇ جەھەتتە بىز ئەڭ ياخشىسى ئامرىكىدىن ئۈگۈنىشىمىز كېرەك.

9. بارلىق ئامال – چارىلەر بىلەن ئۇيغۇرلارنى شىنجاڭدىن چىقىرىپ ، چوڭ شەھەرلەرگە بېرىشقا قىزىقتۇرۇپ ۋە مەجبۇرلاپ ، خەنزۇلار بىلەن ئارىلىشىپ ئولتۇراقلاشتۇرۇپ ، خەنزۇلار ئارىسىدا يوق قىلىۋېتىش كېرەك . بۇنداق بولغاندا ئۇيغۇرلارنىڭ كۈچىنى تارقاقلاشتۇرغىلى ھەمدە ئەمىلىيەتتە مىللەتلەر ئالاقىسىغا پايدىلىق .

خاتىمە

ۋاڭ لىشوك ئېيتقاندەك ، شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ھەقىقى قوزغىلاڭ كۆتۈرىدىغان ۋاقتى ، جۇڭگونىڭ ئىچكى ئۆلكىلىرىدە چوڭ قالايمىقانچىلىق چىقىپ ، شىنجاڭغا ۋاختىنچە قارىيالمىغان ۋاقت . بۇ خىل ئەھۋال بەلكىم جۇڭگو دېموكراتىك شەكىلگە ئالماشقان ۋاقتتا ، مەركەزنىڭ سىياسى ھوقوقنى كونتۇرۇل قىلىشى ئاجىزلاشقاندا ، پۈتكۈل جۇڭگو جەمئىيىتى داۋالغۇش ۋە تالاش – تارتىشقا پېتىپ قالغان ۋاقتتا يۈز بېرىشى مۇمكىن . شۇ ۋاقتتا ، ئامرىكا باشچىلىغىدىكى غەرىپ دۆلەتلىرى چوقۇم ھەر خىل ۋاستىلەرنى قوللۇنۇپ ، شۇ ۋاقتتا ئاجىز ئورۇندا تۇرغان جۇڭگو ھۆكۈمىتىنى يول قويۇشقا قىستاش بىلەن تەڭ ، شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچى كۈچلەرنى يۈلەپ ، ئۇلارنىڭ كۈچىنى بىرلەشتۈرۈپ ، « ئومۇمىي خەلق قارار قىلىش » ، « مىللەتلەر ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش » ، « كىشىلىك ھوقوق ئىگىلىك ھوقوقتىن ئۈستۈن تۇرىدۇ » دىگەندەك سۆزلەرنى كۆتۈرۈپ چىقىپ شىنجاڭنىڭ ئىشلىرىغا تېخىمۇ ئىلگىرلىگەن ھالدا ئارىلىشىدۇ ، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ تىنچلىق ساقلاش قىسمى كىرىپ ئورۇنلاشقاندىن كېيىنكى ۋاقت دەل

شىنجاڭنىڭ بۆلۈنۈپ چىقىپ كەتكەن ۋاقتى بولدى . 1930 - يىللىرى شىنجاڭدا نەچچە ئونمىڭ سوۋېتچە قوراللانغان مۇنتىزىم ئارمىيە پەيدا بولغان ، شۇ ۋاقىتتىمۇ نەچچە ئونمىڭ ئامرىكىچە قوراللانغان مۇنتىزىم ئارمىيىنى پەيدا بولمايدۇ دىگىلى بولمايدۇ . شۇڭا ھەممە گەپنى يېغىپ كەلگەندە ، پەقەت بىزنىڭ ئىچكى قىسمىمىزدا قالماقچىلىق چىقىمىسلا ، ھېچ بولمىغاندىمۇ شىنجاڭ بۆلۈنۈپ چىقىپ كېتەلمەيدۇ .

مەزكۇر ماقالىنىڭ ئەسلى مەنبەسى (خىتايچە) :

<http://bbs.54man.org/redirect.php?tid=185583&goto=lastpost>

收文
96年11月8日

No. 00

قەتئىي مەخپىي

چاڭ پەن مەركىزىي كومىتېتى ھۆججىتى

نومۇرلۇق: 7 - (1996)

مەركىزىي كومىتېت سىياسىي بىۋروسى دائىمىي كومىتېتى ئاچقان
شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش توغرىسىدىكى
يىغىننىڭ خاتىرىسى

(1996 - يىلى 3 - ئاينىڭ 19 - كۈنى)

1996 - يىلى 3 - ئاينىڭ 19 - كۈنى ، يولداش جياڭ زېمىننىڭ رىياسەتچىلىكىدە ، مەركىزىي كومىتېت سىياسىي بىۋروسى دائىمىي كومىتېتى يىغىنى چاقىرىلدى ، يىغىندا مەركىزىي كومىتېت سىياسىي - قانۇن كومىتېتىنىڭ شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش مەسئەلىسى توغرىسىدىكى دوكلاتنى ئاڭلاپ ئۆتۈلدى . شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش خىزمىتى مۇھاكىمە قىلىندى . يىغىن خاتىرىسى تۆۋەندىكىچە :

1. ئىدىيىنى يېتىلدۈرۈش ، تونۇشنى ئۆستۈرۈش ، رەھبەرلىكنى كۈچەيتىش ، مەسئۇلىيەتنى ئايدىڭلاشتۇرۇش لازىم . پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى ، گۇۋاھچىلارنىڭ رەھبەرلىكىدە ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى ھەر دەرىجىلىك پارتىيە كومىتېتلىرى ، خەلق ھۆكۈمەتلىرى كەڭ كادىرلار ۋە ھەر مىللەت خەلقىنى يېتەكلەپ ، زىچ ئىتىپاقلىشىپ ، جاپا - مۇشەققەتكە

چىداپ كۈرەش قىلىپ ، تۈرلۈك ئىشلاردا ناھايىتى زور مۇۋەپپەقىيەتلەرنى
قولغا كەلتۈردى . ئىسلاھات ، ئېچىۋېتىش ئىشلىرى تەدرىجىي چۈشۈرۈلۈش
تى ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش بىر قەدەر تېز تەرەققىي قىلدى ، خەلقنىڭ تۈر-
مۈشى ئۈزلۈكسىز ياخشىلاندى ، شىنجاڭ ئىجتىمائىي ، سىياسىي جەھەتتە
ئاساسەن مۇقىم بولۇپ كەلدى ، ئۇنىڭ ئۈستىگە مول بايلىققا ئىگە ، ئەترا-
پىدىكى مۇھىت ھازىر بىزگە بىر قەدەر پايدىلىق ، ئۇنىڭ تەرەققىيات ئىستىق-
بالى كېلىشى خوشال قىلىدۇ . بىر قانچە يىل تىرىشچانلىق كۆرسىتىش ئار-
قىسىدا ، شىنجاڭ دۆلىتىمىزدە ئىقتىساد بىر يېڭى يۈكسەلىش نۇقتىسى بو-
لۇپ قېلىشى مۇمكىن . شۇنىڭ بىلەن بىرگە ، شۇنىمۇ بەگەكلىك بىلەن كۆ-
رۈش كېرەككى ، مىللىي بۆلگۈنچىلىك ۋە قانۇنسىز دىنىي ھەرىكەتلەر نۆ-
ۋەتتە شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىغا تەسىر يەتكۈزۈۋاتقان ئاساسىي خەۋپ - گەۋ-
دىلىك مەسىلە شۇكى ، ئامېرىكا باشچىلىقىدىكى خەلقئارا ئەكسىيەتچى
كۈچلەر شىنجاڭ چىگرىسى ئىچى - سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچىلىك ھەرىك-
كەتلىرىنى ئاشكارا قوللىماقتا ؛ چىگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچىلىك
تەشكىلاتلىرى بېرىلىشىنى تېزلىتىپ ، شىنجاڭغا سېلىپ كىرىش ، بۇزغۇنچى-
لىق قىلىش ھەرىكەتلىرىنى كۈنساپىن كۈچەيتىپ كەتتە ؛ چىگرا ئىچىدە قانۇنسىز
دىنىي ھەرىكەتلەر بەك ئەۋج ئېلىپ كەتتى ، ۋەقە تۇغدۇرۇشقا قۇترىتىش ،
پارتىيە ، ھۆكۈمەت ئورگانلىرىغا بېسىپ كىرىش ، پارتلىتىش ، تېررورلۇق
قىلىش قاتارلىق بۇزغۇنچىلىق ھەرىكەتلىرى پات - پات كۆرۈلۈپ تۇرۇۋات-
دۇ ، بەزىلىرى يوشۇرۇن ھالەتتىن يېرىم ئاشكارا ھالەتكە ئۆتتى ، ھەتتا
ھۆكۈمەت بىلەن ئاشكارا قارشىلىشىش دەرىجىسىگە بېرىپ يەتتى . شىنجاڭ
ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە كومىتېتى ، خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ يۈكسەك
ئەھمىيەت بېرىشى ئارقىسىدا ۋە بىر تۇتاش رەھبەرلىكىدە ، ئاپتونوم رايون
دىكى ئالاقىدار تارماقلار شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق قوراللىق ساقچى قىسىم ،
ئازادلىق ئارمىيىسىنىڭ ئوفىتسىرى - ئەسكەرلىرى بىلەن زىچ ماسلىشىپ ، ھەر
مىللەت كادىرلىرى ، ئاممىسىنى قوزغاپ ۋە ئۇلارغا تايىنىپ ، مىللىي بۆل-
گۈنچىلىك ھەرىكەتلىرىگە قارشى بوشاشماي كۈرەش قىلىپ ، شىنجاڭنىڭ
مىللەتلەر ئىستېپاقلىقىنى ۋە ئىجتىمائىي مۇقىملىقىنى قوغداش يولىدا گەۋدى-
لىك تۆھپە قوشتى ، شىنجاڭنىڭ ئىسلاھات ، ئېچىۋېتىش ئىشى ۋە زامان-
ۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ئوڭۇشلۇق ئېلىپ بېرىلىشىغا كاپالەتلىك قىل-
دى . يەنە بىر تەرەپتىن ، شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش ۋەزىيىتى ۋە
زىپىسىدىن قارىغاندا ، خىزمەتلىرىمىزدە بىر مۇنچە ئاجىز ھالقىلارمۇ مەۋ-
ج .

جۇت. شۇڭا، تەبىئىي مۇئەييەنلەشتۈرۈش بىلەن بىر ۋاقىتتا، شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش خىزمىتىنىڭ ئۇزاق مۇددەتلىكلىكى، مۇزەككە بىلگىنى ۋە مۇشكۈللۈكنى قولۇق تونۇش لازىم. نۆۋەتتىكى مۇزەككەپ خەلقئارا كۆرۈش ۋە شىنجاڭ ئالدىدا بىر مۇنچە رېئال ۋە يوشۇرۇن تىنچسىزلىق ئامىلىك رى مەۋجۇت، ھۇشدارلىقنى ئۆستۈرۈپ، ھەر قايسى جەھەتتىكى خىزمەتتى ۋاقىتدا كۈچەيتىمگەندە، بىر قەدەر چوڭ كۆلەمدىكى بەزى ۋەقەلەر تۇتۇق سىز يۈز بېرىپ، ھەتتا مەلۇم دائىرىدە پاراگەندىچىلىك، مالىمانچىلىق يۈز بېرىپ، شىنجاڭنىڭ ۋە پۈتۈن مەملىكەتنىڭ مۇقىملىقىغا تەسىر يېتىشى مۇمكىن. شىنجاڭدىكى ھەر دەرىجىلىك پارتىيە كومىتېتلىرى، خەلق ھۆكۈمەتلىكى ۋە ئالاقىدار تارماقلار چوقۇم يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ جۇڭگوچە سوتىنىشنى تۇرۇش نەزەرىيىسىدە، پارتىيىنىڭ ئاساسىي لۇشىنى ۋە ئاساسىي قانۇننى قوغداش چىڭ تۇرۇپ، تىنچ شازائىتتا تۇرغاندا خەۋپ خەتەر سېلىنىپ، سۇكەلگىچە توغرا بىر تەرەپ قىلىپ، ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەت مۇناسىۋىتىنى توغرا بىر تەرەپ قىلىپ، ئىشلاھات، تەزەققىيات، مۇقىملىقنى قوغداش مەسئۇلىيەت تۈزۈمىنى بەرپا قىلىپ ۋە مۇكەممەللەشتۈرۈپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە قانۇننىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى قوغداش بايرىقىنى يۈكسەك ئىشلىتىپ سەزگۈرلۈك ۋە مەردانلىق بىلەن ئېگىز كۆتۈرۈپ، كەڭ ھەرىكەت كادىرلىرى ۋە خەلق ئاممىسى بىلەن ئەڭ زور دەرىجىدە ئىشلىتىپ ۋە ئۇلارغا تايىنىپ، ئىنتايىن ئاز ساندىكى مىللىي بۆلگۈنچىلەر ۋە ئېغىر جىنايەت ئۆتكۈزگەن جىنايەتچىلەرنى ئەڭ زور دەرىجىدە يېتىم قالدۇرۇپ ۋە ئۇلارغا زەربە بېرىپ، شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش خىزمىتىنى قازانماقلىقى بولغان ھالدا ئومۇميۈزلۈك كۈچەيتىشى كېرەك.

2. ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەت تەشكىلاتلىرى قۇرۇلۇشىنى بولۇپمۇ ئاساسىي قاتلام ھاكىمىيەت قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، مەيدانى مۇستەھكەم، نىيەتسىز جەھەتتە ئىشەنچلىك كادىرلار قوشۇنى بەرپا قىلىش لازىم. بۇ يىل ۋە كېلەر يىل ئىككى يىل ئىچىدە ئاجىز، چېچىلاڭغۇ ھالەتتە تۇرغان پارتىيە ياچىيىكلىرىنى ئوبدان تەرتىپكە سېلىش، بولۇپمۇ دىنىي كۈچلەر چاڭگىلىغا كىرگۈزۈۋالغان كەنت دەرىجىلىك تەشكىلاتلارنى تەرتىپكە سېلىشقا ئەھمىيەت بېرىش، كەنت پارتىيە ياچىيىكىسى شۇجىسى ۋە كەنت ئاھالە كومىتېتى مۇددەتلىك ياخشى تاللاش، ياخشى قويۇش كېرەك. «تۆتلەشتۈرۈش» قانۇنى ۋە ھەم ئەخلاىق، ھەم قابىلىيەتلىك بولۇش پىرىنسىپىغا

ئاساسەن ، يېزا - بازار پارتىيە ، ھۆكۈمەت رەھبەرلىك بەنزىسىنى پارتىيە
نىڭ سىياسىتىنى قەتئىي ئىجرا قىلىدىغان ، ئاممىنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ ۋە يېزا
تەڭشەپ ، نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇپ بېيىتلايدىغان ، مىللىي يۈلگۈنچىلىك
ھەرىكەتلىرىگە قارشى قەتئىي كۈرەش قىلىشقا جۈرئەت قىلىدىغان مۇستەھ-
كەم جەڭگىۋار كۈچلۈك قىلىپ قۇرۇپ چىقىش كېرەك . شىنجاڭدا تۇرۇش
لۇغۇ قىسىم ۋە ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەنىدىن بىر تۈركۈم بىر قە-
دەر مۇنەۋۋەر پارتىيەلىك كادىرلارنى ، جەڭچىلەرنى تاللاپ ، شىنجاڭنىڭ
ئاممىۋى پىرايمەنچىلىك كادىرلار قوشۇنىنى تولۇقلاش ، كادىرلار قۇرۇلىشى-
نى ياخشىلاش كېرەك . ھەر مىللەت كادىرلىرىغا قەتئىي ئىشىنىپ ۋە تايى-
نىپ ، قەتئىي تۈردە ۋە تەننىڭ بىرلىكىنى قوغداپ ، مىللىي يۈلگۈنچىلىككە
قارشى تۇرىدىغان ، ئاممىۋى بىلەن زىچ ئالاقە باغلايدىغان ، كۈچلۈك ئىن-
قىلايى كەسىپچانلىققا ۋە مەلۇم كەسىپى ئىقتىدارغا ئىگە زور بىر تۈركۈم
ئاز سانلىق مىللەت كادىرلىرىنى كۈچ سەرپ قىلىپ يېتىشتۈرۈش لازىم ؛ شۇ-
نىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ، يەنە ھەقىقىي تەدبىر قوللىنىپ ، شىنجاڭنى قىزغىن
سۆيىدىغان ، پارتىيەنىڭ ئاساسىي نەزەرىيىسى ، ئاساسىي لۇغەتىنى ۋە ئاساسىي
سىياسىي فاڭجىنىدا چىڭ تۇرىدىغان ، پارتىيەنىڭ مىللىي سىياسىتى ۋە دىنىي
سىياسىتىنى تەڭرى ئىجرا قىلىدىغان زور بىر تۈركۈم جەنۇب كادىرلارنى يې-
تىشتۈرۈش ۋە شىنجاڭدا ئىشلەشكە يۆتكەش كېرەك . شىنجاڭدا كادىر تە-
يىشلەش پىلانىنى تۈزۈش ۋە ئەمەلىيلەشتۈرۈش ، مەركىزىي پارتىيە مەكتىپى-
گە ۋە باشقا مەكتەپلەرگە تەربىيەلەشكە تاللاپ ئەۋەتىدىغانلارنىڭ سانىنى
مۇۋاپىق كۆپەيتىش كېرەك . پىلانلىق ھالدا بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر ياشلارنى
تاللاپ ئىچكى جايلارغا ئوقۇشقا ئەۋەتىش ، ھەر مىللەت كادىرلىرىنى ئىچ-
كى جايلاردىكى ئۆلكە ، شەھەرلەرگە ياكى يەركەزدىكى بۇرگانلارغا
تاللاپ ئەۋەتىپ ۋەزىپىگە قويۇش ، ۋەزىپىگە تەيىنلەش كېرەك . ئىختىساس
ئىگىلىرىنى پائال كىرگۈزۈش ، ئىتبار بېرىش سىياسەتلىرىنى مۇھاكىمە قى-
لىپ تۈزۈپ ، ئالىي مەكتەپنى يۆتتۈرگەن ئوقۇغۇچىلارنى شىنجاڭغا كېلىپ
ئىشلەشكە جەلپ قىلىش كېرەك . ئاپتونوم رايون ئىچىدە ئىختىساس ئىگى-
لىرى يايلىقىدىن پايدىلىنىش ۋە ئۇنى مۇۋاپىق تەقسىم قىلىش خىزمىتىنى ياخ-
شى ئىشلەپ ، ئىختىساس ئىگىلىرىنىڭ سىرتقا ئېقىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئې-
لىش كېرەك . ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە كومىتېتى ئۆزىگە ئېھتىياجلىق رەھب-
رىي تايانچلار ۋە كەسىپ تېخنىكا خادىملىرى توغرىسىدىكى تەلپىنى ئوت-
تۇرىغا قويىشىمۇ بولىدۇ ، بۇنى مەركەزدىكى ئالاقىدار تارماقلار ئالاقىدار

ئۆلكە ، بىۋاسىتە قاراشلىق شەھەرلەر بىلەن بىرلىكتە ياردەملىشىپ ھەل قىلىپ بېرىدۇ . ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلىك ھوقۇقىنىڭ باشتىن - ئاخىر كومپارتىيىسى ، سوتسىيالىستىك ۋەتەننى قىزغىن سۆيىدىغان ، جۇڭخۇا مىللەتلەرنىڭ نۇپۇس ئىستىپاقلىقىنى قوغدايدىغان كىشىلەرنىڭ قولىدا مەھكەم تۇرۇشىغا ، ئىسلاھات ، تەرەققىيات ، مۇقىملىق تەدبىرلىرىنىڭ ئاساسىي قاتلامدا ئەمەللىنىشىگە ، مىللەتلەر ئىستىپاقلىقى ، تەرەققىياتى ئىشلىرىنىڭ ئۈزلۈكسىز تەرەققىي قىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن ، ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلىك بەنزىلىرىنىڭ ئىدىيىسى - سىياسىي قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش ، كادىرلار قوشۇنىغا بولغان تەربىيە ، ياشقۇرۇشنى چىڭىتىش ، سىياسىي ، ئىقتىسادىي ، ئىدىيىسى ئىستىل جەھەتتە ئېغىر مەسلىسى بار كادىرلار بايقالسا ، ئۇلارنى ۋاقتىدا تەكشۈرۈپ چىقىش ، ئالماشتۇرۇۋېتىش كېرەك ، ھەرگىزمۇ ئۆز مەيلىگە قويۇپ بېرىشكە ھەرگىز بولمايدۇ .

3 . پارتىيىنىڭ مىللىي ، دىنىي سىياسىتىنى ئومۇميۈزلۈك ، توغرا ئىزچىللاشتۇرۇپ ، مىللىي ، دىنىي ئىشلارنى باشقۇرۇشنى قانۇن بويىچە كۈچەيتىش لازىم . شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت كادىرلىرى ۋە كەڭ ئامما كومپارتىيە رەھبەرلىكىنى ، سوتسىيالىزم تۈزۈمىنى ھىمايە قىلىدۇ ، مىللەتلەر ئىستىپاقلىقىنى قوغدايدۇ ، ۋەتەن چوڭ ئائىلىسىنى قىزغىن سۆيىدۇ . شىنجاڭنىڭ ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈپ ، پارتىيىنىڭ مىللىي سىياسىتىنىڭ ئىجرا قىلىنىش ئەھۋالىنى ئەسلىدە تەكشۈرۈپ ، خىزمەتلەرنى ۋاقتىدا ياخشىلاش كېرەك . مىللەتلەر ئىستىپاقلىقى بويىچە كۆپ خىل شەكىلدىكى تەشۋىق - تەربىيە پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇپ ، سوتسىيالىستىك مىللىي مۇناسىۋەتنى مۇستەھكەملەش ۋە راۋاجلاندۇرۇش كېرەك . ھەر مىللەت ئاممىسى ئىچىدىكى زىددىيەتلەرنى توغرا ، مۇۋاپىق بىر تەرەپ قىلىپ ، مىللەتلەر ئوتتۇرىسىدا ياكى بىر مىللەتنىڭ ئىچكى قىسمىدا كۆرۈلگەن مەسىلىلەرنى ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىز-دەش پۇتتە چىقىرىپ چىقىش ، خاراكتېرى ئوخشاش بولمىغان ئىككى خىل زىددىيەتنى قاتتىق پەرقلىنىدۇرۇپ ۋە توغرا ھەل قىلىپ ، نېمە مەسىلە بولسا ، شۇ مەسىلە بويىچە بىر تەرەپ قىلىش كېرەك . ھەممە مەسىلىنى پەرقلىنىدۇرەي مىللىي مەسىلە قاتارىدا بىر تەرەپ قىلىشقا بولمايدۇ . خەلق ئارىسىدىكى ماجىرانىڭ مىللىي ماجىراغا ئايلىنىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك . مىللىي بۆلگۈنچىلىككە بايراق روشەن ھالدا قارشى تۇرۇپ ، ئىتتىپاقىي ئاز ساندىكى يامان نىيەتتىكى ئادەملەرنىڭ مىللەتلەر ئىستىپاقلىقىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىشىدىن ھوشيار بولۇش ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك .

مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىشتەك قانۇنغا خىلاپ جىنايىتى ھەربىي
كەتلەرگە قانۇن بويىچە قاتتىق زەربە بېرىش كېرەك. دىنىي مەسىلىگە ، ئو-
مۇمەن ، خەلق ئىچىدىكى زىددىيەت قاتارىدا مۇئامىلە قىلىندۇ. پارتىيىنىڭ
دىنىي سىياسىتىنى ئومۇميۈزلۈك توغرا ئىزچىللاشتۇرۇپ ۋە ئىجرا قىلىپ ،
دىنىي ئىشلارنى باشقۇرۇشنى قانۇن بويىچە كۈچەيتىش كېرەك. كەينىكى
تەدبىر قوللىنىپ ، چېگرا سىرتىدىكى دىنىي كۈچلەرنىڭ سىڭىپ كىرىشى ،
بۇزغۇنچىلىق قىلىش ھەرىكەتلىرىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنىڭغا قاتتىق
زەربە بېرىش كېرەك. بارلىق قانۇنسىز دىنىي ھەرىكەتلەرنى قەتئىي چەك-
لەش كېرەك. يەنە يېڭىدىن مەسچىت سېلىشنى قاتتىق تېزگىنلەش ، ھۆكۈ-
مەتنىڭ تەستىقىدىن ئۆتكۈزۈلمەي تۇرۇپ ئالغان مەسچىتلەرنى دىنىي پائال-
يەت سۈرۈۋىلىرىنى تىزىملاش يولى بىلەن ياخشى بىر تەرەپ قىلىش كېرەك.
پوزىتسىيىسى مۇجىمەل بولغان ھەتتا مىللىي بۆلگۈنچىلىك مەيدانىدا چىڭ
تۇرغانلارنى ۋاقتىدا ئىسلاھ قىلىش بىلەن تەكشۈپ ۋە ئالماشتۇرۇپ ، مەن-
چىت ۋە دىنىي تەشكىلاتلارنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى ھەقىقىي تۈردە ئىشەت-
چىلىك ، ئىقتىدارلىق ۋە تەنپەنرەۋەر زاتلارغا تۇتقۇزۇش كېرەك. يەر ئاستى
دىنىي مەكتەپ ، جامىياشخانا ، تەپسىرخانا قاتارلىق قانۇنسىز تەش-
كىلاتلارنى قەتئىي ئەمەلدىن قالدۇرۇش ، يەر ئاستى «تالىپ»لارنىڭ قا-
نۇنغا خىلاپ جىنايىتى ھەرىكەتلىرىنى قانۇن بويىچە بىر تەرەپ قىلىش كې-
رەك. يەر ئاستى دىنىي مەكتەپ ، نۇقتىلاردا تەربىيىلىنىپ چىققان خادىملار-
نى بىر - بىرلەپ تىزىملاپ ، قاتتىق كونترول قىلىش ، ئۇلار ئىچىدىكى ئا-
دەتتىكى خادىملارغا ، ئاساسلىقى ، تەنقىدىي تەربىيە بېرىش ، قانۇنغا
خىلاپلىق قىلىپ جىنايەت سادىر قىلغانلىرىنى قانۇن بويىچە جازالاش كې-
رەك. دىننىڭ سىياسىي ئىشلار ۋە باشقا ئىجتىمائىي ئىشلارغا ئارىلىشىۋېلى-
شىنى كۈچلۈك تەدبىر قوللىنىپ توسۇش كېرەك. دىنىي ساھەدىكىلەرگە
بولغان قانۇن - تۈزۈم تەربىيىسىنى كۈچەيتىپ ، دىنىي زاتلارنىڭ قانۇنغا
رىئايە قىلىش ئائىلىقلىقىنى ئۆستۈرۈپ ، دىنىي پائالىيەتلەرنى قانۇن - تۈ-
زۈم يولىغا بېلىش كېرەك. دىنىي زاتلارغا دىنىي پائالىيەتلەرنى قانۇن بو-
يىچە ئېلىپ بېرىش لازىملىقىنى ، دىننىڭ مەمۇرىي ئىشلار ، ئەدلىيە مائا-
رىپ ئىشلىرى ۋە ئاممىنىڭ نىكاھ ئىشلىرىغا ئارىلىشىشىغا بولمايدىغانلى-
قىنى ، ئىشلەپچىقىرىش ۋە جەمئىيەت تەرتىپىگە توسقۇنلۇق قىلىشىغا بولمايد-
دىغانلىقىنى بىلدۈرۈش كېرەك. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ، دىنغا ئېتىقاد
قىلىدىغان ئاممىلارنىڭ قانۇن ، قائىدە - نىزاملارنى كۆپ خىل يۈزلۈك ۋە

ئۇسۇل ئارقىلىق تەشۋىق قىلىش ۋە ئومۇملاشتۇرۇش كېرەك. ھەم دىنىي ئېتىقاد ئەركىنلىكىنى قوغداش، ھەم دىنغا ئېتىقاد قىلمايلىق ئەركىنلىكىنى قوغداش كېرەك؛ باشقىلارنى دىنغا ئېتىقاد قىلىشقا مەجبۇرلاشقا ھەرگىز يول قويۇلمايدۇ. سىستېمىلىق تەربىيەلەش ۋە ئىچكى ئۆلكىلەرگە ئېكىسكۇر-سىيىگە، ئۆگىنىشكە بېرىشقا ئۇيۇشتۇرۇش قاتارلىق يوللار ئارقىلىق، ۋە-تەننىڭ بىرلىكىنى ۋە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغدايدىغان ياش بىر ئەۋلاد ۋە تەنپەرۋەر دىنىي زاتلارنى زور كۈچ بىلەن يېتىشتۈرۈش ۋە تەربىيەلەش، ۋە تەنپەرۋەر دىنىي تەشكىلاتلارنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش كېرەك. ھەر دەرىجىلىك مىللىي، دىنىي ئىشلار تارماقلىرىنىڭ، بولۇپمۇ ئاساسىي قاتلام مىللىي، دىنىي ئىشلار تارماقلىرىنىڭ كۈچىنى تولۇقلاش ۋە كۈچەيتىش، ئاپپاراتنى مۇكەممەللەشتۈرۈش، باشقۇرۇش، فونكىسىيەسىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش كېرەك.

4. تەشۋىق - تەربىيەنى ياخشى تۇتۇپ، مەكتەپلەرنى ئېنىقلاپ ۋە تەرتىپكە سېلىپ، بۆلگۈنچىلىككە قارشى ئىدىيە - مەدەنىيەت بازىسىنى مۇستەھكەملەش لازىم. تۈرلۈك تەشۋىقات قوراللىرىدىن پايدىلىنىپ، ۋە تىنىزنىڭ ۋە شىنجاڭنىڭ چوڭ ياخشى ۋەزىيىتىنى تەشۋىق قىلىپ، ماركسىزىملىق مىللەت قارىشى، دىن قارىشىنى، پارتىيىنىڭ مىللىي سىياسىتىنى، دىنىي سىياسىتىنى ۋە دۆلەتنىڭ قانۇن - نىزاملارنى تەشۋىق قىلىپ، ۋە تەنپەرۋەرلىك ۋە سوتسىئال يالىستىك ئىدىيىنى تەشۋىق قىلىپ، «ياشسۇن مىللەتلەر بۈيۈك ئىتتىپاقلىقى» دېگەن ئىدىيىنى ۋە كۆپ مىللەتلىك چوڭ ئائىلىدە ئىتتىپاقلىشىپ كۆمۈش قىلىش ئىدىيىسىنى تەشۋىق قىلىپ، بارلىق كومپارتىيە ئەزالىرى، كاندىداتلار، ئوقۇتقۇچىلار ۋە ياش - ئۆسۈرلەرنى توغرا دۆلەت قارىشى، مىللەت قارىشى ۋە دىن قارىشىنى مۇستەھكەم تۇرغۇزۇش، قانۇن - تۈزۈم قارىشىنى كۈچەيتىش، خەنزۇلار بىلەن ئاز سانلىق مىللەتلەر بىر - بىرىدىن قايىرلاشمايدۇ دېگەن سىياسىي قاراشنى مۇستەھكەم تۇرغۇزۇش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىش، سەپەرۋەر قىلىشقا بولىدىغان بارلىق كۈچلەرنى سەپەرۋەر قىلىپ، ۋە تەننىڭ بىرلىكىنى ۋە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغداش كېرەك. چىگرا جايلىرىدىكى مەكتەپلەر ۋە مەدەنىيەت ئەسلىھەلىرى قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، شىنجاڭنىڭ رادىئو - تېلېۋىزىيە تورى قۇرۇلۇشىنى تېزلىتىپ، رادىئو - تېلېۋىزىيىنىڭ قاپلاش نىسبىتىنى ئۆستۈرۈپ، مىللىي يېزىقتىكى نەشر بويۇملىرىنى نەشر قىلىش، تارقىتىش خىزمىتىنى كۈچەيتىپ، ئىدىيە، مەدەنىيەت بازىسىنى مەھكەم ئىگىلەش كېرەك. پارتىيە ئەزالىرى، كان-

دەرلار ، ئوقۇتقۇچىلارغا ، كەڭ ئاممىغا ، بولۇپمۇ ياشلار - ئۆسمۈرلەرگە بولغان ئىدىيىسى - سىياسى خىزمەتنى كۈچەيتىش كېرەك . كومپارتىيە ئەزالىرى ۋە پارتىيە كادىرلىرى ماركسىزىمچى ماتېرىيالىزىمچىلار ۋە ئاچىرىمچىلار ، ئۇلارنىڭ دىنغا ئىتىقاد قىلىشىغا ۋە دىنىي پائالىيەتلەرگە قاتنىشىشىغا بولمايدۇ . دىنىي ئاڭغا ئىگە پارتىيە ئەزالىرىغا سەۋرچانلىق بىلەن ئىشچى ئىدىيىسى تەربىيە ئېلىپ بېرىپ ، ئۇلارنى دىنىي ئاڭنىڭ تەسىرىدىن ئاڭلىق قۇتۇلۇش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىش كېرەك ؛ دىنغا ئىتىقاد قىلىدىغان ، تەربىيە بېرىلسۇمۇ ئۆزگەرمىگەنلەرنى پارتىيىدىن نەسەت بىلەن چېكىندۈرۈش كېرەك . مائارىپ تارماقلىرى مەكتەپلەرنىڭ ئوقۇتۇش تەرتىپىنى ئېنىقلاش ، تەرتىپكە سېلىش ئىشىنى چىڭ تۇتۇشى ، دىنىي ھەرىكەتلەرنىڭ ئادەتتىكى مەكتەپلەرنى چېرىتىشىگە ، ھەر قانداق ئادەمنىڭ ئوقۇغۇچىلارغا مىللىي بۆلگۈنچىلىك ئىدىيىسى ۋە دىنىي ئەقىدىلەرنى سىڭدۈرۈشىگە يول قويمايلىقى ، ھەر خىل دەرىجىلىك رەپىقى مىللىي بۆلگۈنچىلىكنى تەرغىپ قىلىدىغان ، دىنىي ئەقىدىلەرنى تەشۋىق قىلىدىغان مەزمۇنلارنى قەتئىي چىقىرىپ تاشلىشى لازىم . چېگرا سىرتىدىكى كىشىلەرنىڭ شىنجاڭ رايونىدىكى مەكتەپلەرگە كېلىپ دەرس سۆزلەش قاتارلىق ئىلىم ئالماشتۇرۇش پائالىيەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىشىنى قاتتىق تىزگىنلەش ، دىنىي مەسىلە قاتارلىق سەزگۈر مەسىلىگە بېرىپ تاقىلىدىغان ئىشلارنى ئالدى بىلەن دۆلەت مائارىپ كومىتېتى ۋە گۇۋۇبۇەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ تەكشۈرۈپ تەستىقلىشىغا مەلۇم قىلىش كېرەك . چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇيدىغان ئوقۇغۇچىلارنى تاللاشتا ، ئۇلارنىڭ سىياسىي پوزىتسىيىسى ۋە رېئال ئىپادىسىگە ئالاھىدە دىققەت قىلىش كېرەك . ئىپادىسى ياخشى بولمىغانلارنى ئەۋەتىشكە بولمايدۇ . مۇناسىۋەتلىك تارماقلار سىياسىي ئارقا كۆرۈنۈشى بولغان ، ئۆزى پۇل چىقىرىپ چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇيدىغان ئوقۇغۇچىلارنى تەكشۈرۈپ تەستىقلاشتا ، ئۆتكەننى قاتتىق ئىگىلىشى كېرەك . ئوتتۇرا - باشلانغۇچ مەكتەپلەرنىڭ دۆلەت سىرتىدىكى مەكتەپلەر بىلەن تەجرىبە ئالماشتۇرۇش پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇشىنى قاتتىق چەكلەش كېرەك ، چېگرا رايونىدىكى ئوتتۇرا - باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ چېگرا سىرتىدىكى ئوتتۇرا - باشلانغۇچ مەكتەپلەردە ئوقۇشىغا بولمايدۇ . يۇقىرىقى بەلگىلىگەن خىلاپلىق قىلغان مەكتەپ رەھبەرلىرى ، ئوقۇتقۇچىلار ۋە ئىشچى - خىزمەتچىلەرگە تەنقىدىي - تەربىيە بېرىش ، قېلىپىنى ئېغىرلارنى قانۇن ، ئىستىزام بويىچە كەيىنكى بىر تەرەپ قىلىش لازىم ، مەدەنىيەت ، كىتاب - ژۇرنال -

نال بازىرى ، تەشرىياتچىلىقى ، مەتبەئەچىلىك باھەمىنى قاتتىق باشقۇرۇش كېرەك ، تارىخنى بۇرملادىغان ، مىللىي بۆلگۈنچىلىكنى ۋە قانۇنسىز دېنى ئىدىيىنى تەرغىپ قىلىدىغان كىتاب - ژورنال ، ئۇن - سىن بويۇملىرىنى بىردەك تەكشۈرۈپ مەنئىي قىلىش ، يىغىۋېلىش ھەمدە مۇناسىۋەتلىك خا- دىسلارنى قانۇن بويىچە تەكشۈرۈش ۋە سۈزۈشتۈرۈش لازىم .

5. جامائەت خەۋپسىزلىكى ، دۆلەت خەۋپسىزلىكى ئورگىنى قاتارلىق خەلق دېموكراتىيىسى دىكتاتورىسى ئورگانلىرىنى كۈچەيتىپ ، ئۇلارنىڭ بۆلگۈنچى- لىككە ، بۇزغۇنچىلىقتا قارشى تۇرۇشتىكى فونكسىيىلىك رولىنى تولۇق جارى قىل- دۇرۇش لازىم . جامائەت خەۋپسىزلىكى ، دۆلەت خەۋپسىزلىكى ئورگىنى ، تەپتىش مەھكىمىسى ، سوت مەھكىمىسى ، ئەدلىيە مەمۇرىيىتى قاتارلىق تار- ماقلارنىڭ رەھبەرلىك تەزىنىسى ۋە كادىر - ساقچى قوشۇنىنى تولۇقلاپ ۋە كۈچەيتىپ ، قاتتىق مەشق قىلدۇرۇپ ، ئۇلارنىڭ سىياسىي - ئىدىيىۋى ساپاسىنى ۋە كەسپىي سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈش ، ئۇلارغا سېلىنىدىغان ماد- دىي سېلىنىشى كۈچەيتىپ ، ئۇلارنىڭ جابدۇقلىنىش شارائىتىنى ياخشىلاش ، ئىمۇسى جەڭگىۋارلىقىنى ئاشۇرۇش لازىم . جامائەت خەۋپسىزلىكى ، دۆلەت خەۋپسىزلىكى تارماقلىرى ۋە ئارمىيىنىڭ ئاخبارات تارماقلىرى بىرلىكتە كۈچ

چىقىرىپ ھەمكارلىشىپ ، چېگرا ئىچى ۋە سىرتىدىكى دۈشمەن ئە- تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىشى ۋە ئاخبارات توپلاش خىزمىتىنى كۈچەيتىش لازىم . جەنۇبىي شىنجاڭنى مۇھىم نۇقتا قىلىپ ، سەزگۈر ئاخبارات - ئۇچۇر تورى قۇرۇپ ، چوڭقۇر قاتلاملىق ، ئىچكى يەردە خاراكتېرلىك ، ئالدىن سىگنال بېرىش خاراكتېرلىك ئاخبارات - ئۇچۇرلارنى ۋاقتىدا ، توغرا قولغا چۈشۈرۈش لازىم . مەخسۇس دېلە تۇرغۇزۇپ رازۋېت قىلىش خىزمىتى- نى چىڭ تۇتۇپ ، چېگرا ئىچى - سىرتىدىكى دۈشمەن كۈچلەرنىڭ مىللىي بۆلگۈنچىلىك ، بۇزغۇنچىلىق ھەرىكەتلىرىگە ۋە جىنايىتى ئىشلار جىنايىتى ھە- رىكەتلىرىگە قانۇن بويىچە ۋاقتىدا قاتتىق زەربە بېرىش لازىم . شىنجاڭ را- يونىدىكى تۈرمە ، ئەمگەك بىلەن تەربىيىلەش ئەترەتلىرىنى باشقۇرۇش خىز- مىتىنى كۈچەيتىپ ، تۈرمە ، تەربىيىلەش ئەترەتلىرىنىڭ تەرتىپىنىڭ مۇقىملىقىغا ھاھەقىقىي كاپالەتلىك قىلىش لازىم . چېگرا ، چېگرا مۇداپىئە ئېغىزلىرىنى باشقۇرۇش تەدبىرلىرىنى چىڭىتىپ ، چېگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچىلەر-

ئىك ۋە قورال - ياراغ ، تەشۋىقات بويۇملىرىنىڭ چېگرىدىن كىرىشىدىن ۋە
چېگرا ئىچى - سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچىلەرنىڭ ئالاقە باغلاپ تىل بىلەن
زىكۈرۈش ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىشىنىڭ قاتتىق ئالدىنى ئېلىش لازىم .
6 . شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەنىنىڭ قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىدۇ .

ئىش لازىم . شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەنى شىنجاڭنىڭ
ئىجتىمائىي مۇقىملىقىنى قوغدايدىغان ، چېگرا رايونىنى گۈللەندۈرىدىغان
ۋە چېگرا رايونىنىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغدايدىغان ئىشەنچلىك مۇھىم كۈچ .
ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغان بىر قاتار ئەمەلىي مەسىلىلەر ۋە نۇرغۇن قىيىنچىلىق
نى ئەستايىدىل مۇھاكىمە قىلىپ ھەل قىلىش ، مۇناسىۋەتتى راۋانلاشتۇرۇش .

رۇش ، قۇرۇلۇشنى كۈچەيتىش ھەمدە ئىچكىرى جايلىرىدىكى ئىرادىلىك
ياشلارنى بىڭتۇەنگە كېلىپ ئىشلەشكە داۋاملىق تەپەرىھ قىلىپ ، قوشۇننى
زۆر ئايتىپ ، بىڭتۇەننىڭ چېگرا رايونىنى قوغداش ۋە گۈللەندۈرۈشتىكى ئالا-

ھىدە فونكىسىيىسىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش لازىم . بىڭتۇەن ئاپتونوم رايونىدا
يۈنلۈك پارتىيە كومىتېتى ۋە خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بىر تۇتاش رەھبەرلىكىدە ،

زۆرۈر بولغان مەمۇرىي باشقۇرۇش فونكىسىيىسىنى مۇكەممەللەشتۈرۈشى
لازىم . ئىقتىسادىي تۈزۈلۈشنىڭ تۈپتىن ئۆزگىرىشىگە ئەگىشىپ ، بىڭتۇەننىڭ

تۈزۈلۈشى ، فونكىسىيىسىنى مۇناسىپ ھالدا ئىسلاھ قىلىشقا توغرا كېلىدۇ .
دەپ ئېلىن ئۇنىڭ ئەمگەك بىلەن ھەربىي ئىشلارنى بىرلەشتۈرۈش ، بوز يەر

ئېچىش ، چېگرا رايونىنى گۈللەندۈرۈش ۋە زىيىسى ئۆزگەرمەيدۇ . دۆلەت
ئۇنىڭ « ھەربىي ئىشلىرى » غا ھەربىي ئىشلار تارماقلىرىغا قويۇلىدىغان تە-

لەپ بويىچە مۇناسىپ خىراجەت ئاجرىتىپ بېرىدۇ ، ئۇنىڭ ئىجتىمائىي
ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىشى ئۈچۈن مۇۋاپىق قوشۇمچە ياردەم بېرىدۇ . بىڭ

تۇەننىڭ ئىقتىسادىي ، ئىجتىمائىي تەرەققىيات پىلانىنى يەنىلا دۆلەت پىلانىغا
ئائىزىم كىرگۈزۈلىدۇ ھەمدە يەرلىكنىڭكى بىلەن زىچ تۇتاشتۇرۇپ بىر گەۋدە

گە ئايلاندۇرۇلىدۇ . دۆلەت خەنزۇسى شىنجاڭنى تەرەققىي قىلدۇرغان ،
گۈللەندۈرگەن پۈرسەتتى چىڭ تۇتۇپ ، بىڭتۇەننى زاۋاجلاندۇرۇش ۋە زو-

رايتىش لازىم . ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەر بىڭتۇەننىڭ قۇرۇلۇشى ۋە خىز-
مىتىگە يۈكسەك دەرىجىدە ئەھمىيەت بېرىشى ، دېھقان ، چارۋىچىلار بىلەن

بىڭتۇەن ئوتتۇرىسىدىكى ئۇتلاق ، سۇ ، قېزىلما بايلىق قاتارلىق جەھەتلەر -

دە كۆرۈلگەن زېددىيەت ۋە ماجىرالارنى مۇۋاپىق بىر تەرەپ قىلىشى كېرەك .

7. شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق خەلق ئازادلىق ئارمىيىسىنىڭ ئومۇمىي قۇرۇلۇشىنى زور كۈچ بىلەن كۈچەيتىپ ، يۆلگۈنچىلىككە قارشى پولات لىپىنىل ھاسىل قىلىش لازىم . شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق ھەربىي كۈچنى كۈچەيتىشكىلا بولىدۇكى ، ئا- جىزلاشتۇرۇشقا يولمايدۇ . قىسقىغا مىللىي سىياسەت ، دىنىي سىياسەت تەرى- بىيىسىنى قاراتىملىقى بولغان ھالدا ئېلىپ بېرىپ ، قاتتىق پاشقۇرۇپ ، كو- ماندىر - جەڭچىلەرنىڭ سىياسىي ، ھەربىي ساياسىنى ئۆستۈرۈپ ، دۈشەن كۈچلەرنىڭ ئارازچىلىق پەيدا قىلىپ ۋە سىڭىپ كېرىپ بۇزغۇنچىلىق قىلىش نىڭ قاتتىق ئالدىنى ئېلىش لازىم . ئارمىيە - ھۆكۈمەت ، ئارمىيە - خەلق ئىتتىپاقلىقى ، پائالىيىتىنى پائال قانات يايدۇرۇش لازىم . يۇقىرىقىنى قوغ- داش ھەرىكىتى لايىھىسى ۋە كاپالەتلىك قىلىش پىلانىنى تۈزۈپ ۋە مۇكەم- مەللەشتۈرۈپ ، جامائەت خەۋپسىزلىكى ، دۆلەت خەۋپسىزلىكى ئۈرگىنى ۋە قۇراللىق ساقچى قىسىم بىلەن بولغان ئالاقىنى كۈچەيتىپ ، زىچ ياسىلى- شىپ ، بەرلىك ھۆكۈمەتنىڭ مۇقىملىق خىزمىتىنى ياخشى ئىشلىشىگە پائال ھەمكارلىشىش لازىم . جەنۇبىي شىنجاڭ رايونى بوز يەر ئۆزلەشتۈرگۈچى قىسىم سىناق نۇقتىسى خىزمىتى داۋاملىق چىڭ تۇتۇش لازىم . ناھىيىلىك (شەھەرلىك) خەلق قوراللىق كۈچلىرى بۆلۈمى قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش لازىم . خەلق ئەسكەرلىرى ۋە زاپاس ئەسكەرلەر خىزمىتىنى ئەستايىدىل ياخشى ئىشلەش ، ۋىلايەت (ئوبلاست) ، ناھىيە (شەھەر) تەرىپىزىلاردا قۇ- رۇلغان خەلق ئەسكەرلىرى جىددىي ئەھۋالغا تاقابىل تۇرۇش شۈبھىسى - لىرىگە بولغان سىياسىي - ئىدىئىۋى خىزمەتنى كۈچەيتىش ، قاتتىق تەربىيە- لىرىگە ۋە تەربىيەلەپ ، ئۇلارنىڭ ھەربىي ، سىياسىي ساپاسىنى ئۆستۈرۈش ، رەھبەرلىك ، قوماندانلىق ھوقۇقىنىڭ ھەر دەرىجىلىك پارتىيە كومىتېتلىرى ۋە خەلق ھۆكۈمەتلىرىنىڭ قولىدا بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش لازىم .

8. ئالاقىدار دىپلوماتىيە خىزمەتلىرىنى ياخشى ئىشلەپ ، چىگرا سرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ھەرىكىتىنى كۆپ تەرەپتىن چەكلەش لازىم . تۈركىي- يە ، قازاقىستان ۋە قىرغىزىستانلارنىڭ چىگرا سرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ئاساسلىق ھەرىكەت بازىسى ئىكەنلىكىنى كۆزدە تۇتۇپ ، دىپ- لوماتىيە يولى ئارقىلىق ، بۇ دۆلەتلەرنىڭ مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ

مەلۇمات

ئۆز چىگرىسى ئىچىدىكى ھەرىكىتىنى چەكلىشى ۋە ئاجىزلاشتۇرۇشىغا ھەيدە كىچىكلىك قىلىش لازىم. ئۆزىمىزنىڭ سىياسىي پەنە ھەتتىكى ئۆستۈنلۈكىمىز دىن تولىق ئىپادىلەنمىگەن مۇشۇ دۆلەتلەر بىلەن بولغان ئىككى تەرەپ دوست تائە ھەمكارلىق مۇناسىۋىتىنى يەنىبۇ زاۋاجلاندىرۇشسىز لازىم. شۇنىڭ بىلەن بىز ۋاقىتتا ئۇلارغا بولغان بېسىمنى داۋاملىق ساقلاش چىگرا سىرتىدىكى مېللىي بۆلگۈنچىلىك ھەرىكىتىنى كۆزدە تۇتۇپ زۆرۈر سۆزلىشىش ۋە كۆرەش قىلىش لازىم. چىگرا سىرتىدىكى تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىشنى كۈچەيتىپ ئالاقىدار بىۈزلىنىشى ۋاقىتدا ئىگىلەش بولۇپمۇ چىگرا سىرتىدىكى مېللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ئاتاللىش شەرتى ئۆزگىرىشىگە مەسئۇلىيەتنى ئىخچاملاش ئالاقىدارلاشتۇرۇشىدىن ھۇشيار بولۇش ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش لازىم. چىگرا سىرتىدىكى مېللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنى بۆلۈپ ۋە پارچىلاپ كۆپ ساندىكىلەر بىلەن ئىستىپاقلىشىش قولغا كەلتۈرۈپ ئاز ساندىكىلەرنى يېتىم قالدۇرۇش ۋە ئۇلارغا زەربە بېرىش لازىم. جۇڭگو لۇقلاز، جۇڭگو مۇھاجىرلىرى توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان رايون ۋە شەھەرلەرنى خىزمەتتىن مۇھىم نۇقتىسى قىلىپ كۆپ خىل شەكىلدەكى تەشۋىقات ئىنچاقانات يايىدۇرۇپ كەڭ چوڭقۇر دوست تۇتۇپ چىگرا سىرتىدىكى مېللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ھەرىكىتىنى ئەڭ چوڭ دەرىجىدە چەكلەش لازىم.

9. تۈيۈقسىز يۈز بەرگەن ۋە قەلەرتى بىز تەرەپ قىلىشتىن تۈرلۈك تەييارلىقنى ئىنچاقلىشى قىلىش لازىم. شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش خىزمىتىدە بىر لەشە يىغىنى تۈزۈمنى ئورنىتىپ دائىم ئەھۋالدىن خەۋەرلەندۈرۈپ ۋە زىيەتتىن تەھلىل قىلىپ تاقابىل تۇرۇش تەدبىرىنى تەتقىق قىلىپ شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش خىزمىتىگە بولغان مائىلاشتۇرۇش ۋە يېتەكچىلىك نى كۈچەيتىش لازىم. ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە كومىتېتى خەلق ھۆكۈمىتى ۋە ئۇنىڭ جىمائىي خەۋىپسىزلىكى، دۆلەت خەۋىپسىزلىكى ئورگىنى شىنجاڭدا تۈزۈشلۈق قوزاللىق ساقچى قىسىم خەلق تازادلىق قارمىقىنى بىلەن بىرلىكتە تۈيۈقسىز يۈز بەرگەن ۋە قەلەرگە تاقابىل تۇرۇش لايىھىسىنى ئالدىن تۈزۈپ چىقىپ مائىتۇرنى كۈچەيتىش ھەم ئادەم كۈچىنى ئالايە كۈچىنى ئىشلىتىش كۈچ خەھەتتىكى تەييارلىق خىزمەتلىرىنى ياخشى ئىشلىتىش

لازم. شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق قوراللىق ساقچى قىسىم قۇرۇلۇشى كۈچەيتىش، قۇرۇلۇش ئۆز بەرگەن ۋەقەلەرنى بىر تەرەپ قىلىش بەخىس كۈچىنى كۈچەيتىش، لازم. شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق قوراللىق ساقچى قىسىم ۋەزىپە يەتتى دائىم تەھلىل قىلىپ، تاقابىل تۇرۇش تەدبىرىنى تەتقىق قىلىپ، سىياسىي - ئىدىئولوگىيە تەربىيىسى قاراتمىلىقى بولغان ھالدا ياخشى ئېلىپ بېرىپ، ھەرىكەت ئايىمىنى ئالدىن تۈزۈپ، تۈرلۈك جىددىي، مۇرەككەپ ۋەقەلەرنى بىر تەرەپ قىلىش كۈچى تەييارلىقىنى بەنبۇتە بەلسەشتۈرۈشى لازم. ئارىم بېرىش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالغان باشقا ئۆلكە، شەھەر -

لەردىكى قوراللىق ساقچى قىسىمى تولۇق تەييارلىق كۆرۈپ قويۇشى لازم. كۈچەيتىش تەدبىرلىرىنى ئۈزلۈكسىز بەكۈنلەپ، ئاساسىي قاتلام قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، ئىچكى باشقۇرۇشنى چىڭىتىپ، جىددىي تەھدىت ھۇجۇمغا تاقابىل تۇرۇش مەشىقىنى ياخشى ئېلىپ بېرىپ، كاپالەتلىك قىلىش ئاساسىنى ئاشۇرۇپ، يۇرۇق چۈشكەن ھامان تېزدىن ئاتلىنىشنى ھەقىقىي ئېشىقا ئاشۇرۇش لازم. جامائەت خەۋپسىزلىكى زوراۋانلىقتىن مۇداپىئە كۆرۈش تەرتىپى ۋە قوراللىق ساقچى قىسىم زاپاس كىچىك شۆبە ئەترىتىنى قۇرۇلۇشىغا ئەھمىيەت بېرىپ، بۇقۇلئاددە ئەھۋالنىڭ ئەتىيازچىغا ئايلىنىشىنى لازىم، مۇقىم مۇھىم نىشانلارنى قوراللىق مۇداپىئە قىلىشنى كۈچەيتىپ، ئۇنىڭ مۇتلەق بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش لازىم. يەرلىك ھەزادەزىپە جىللىك يارتىپ كومىتېتلىرى، خەلق ھۆكۈمەتلىرى شۇ جايدا تۇرۇپ -

راللىق ساقچى قىسىمىنىڭ ئاساسلىق رەھبەرلىرىنى مۇقىملىقىنى قوغداش بىر - لەشە يىغىنىغا ۋە قوباندانلىق ئاپپاراتىغا قاتناشتۇرۇش لازىم. 10. ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى تېزلىتىپ، ئاممىنىڭ تۇرمۇشىنى ياخشىلاش لازىم. ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى مەركەز قىلىپ، ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش، ئىشلىكنى ئىجىۋىتىش دائىرىسىنى كېڭەيتىش، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى تېزلىتىشتە چىڭ تۇرۇش شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى ساقلاشنىڭ مۇھىم ئاساسى. شىنجاڭنىڭ ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۈرۈپ، پارتىيە 14 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 5 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھىنى ۋە 8 - نۆۋەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى 4 - يىغىنىدا ماقۇللانغان ئېلىمىزنىڭ خەلق ئىگىلىكى تەرەققىياتى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتىنىڭ 9 - بەش يىللىق پىلانى ۋە 2010 - يىلىغىچە

بولغان كەلگۈشى نىشان پروگراممىسىنى قەتئىي ئىزچىللاشتۇرۇپ ، غەربىي
قىسىم تەرەققىيات سىرتا تېگىسىنى ئەمەلىيەتتە ئۆز ئۈستىگە ئېلىپ
تۇرۇلۇشىنى تولۇق جازى قىلدۇرۇپ ، تەرەققىياتنى تېزلىتىپ ، پەزىتى كىچىك
لىتىش كېرەك . ئەركەز شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتا ماھىر
لىق سىياسىتىنى يولغا قويۇپ ، كەسىپلەرنىڭ جايلاشتۇرۇلۇشى ، ئۇل-مۇ-
ئە-ئىشە-شەم قۇرۇلۇشى ۋە مالىيە كرىدىتى ، ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىش قا-
رارلىق جەھەتتە شىنجاڭغا ، بولۇپمۇ جەنۇبىي شىنجاڭغا تېخىمۇ كۆپ مەدەت
بېرىلەدۇ . جەنۇبىي شىنجاڭدا مۇقىملىقنى ساقلاش خىزمىتىنى تۇتۇشقا ياخ-
شىنى ئىشلەش بىلەن بىللە ، ئۇ جاينىڭ ئىقتىسادىنى قۇرۇلۇشى (زور كۈچ
بىلەن كۈچەيتىش لازىم ، ئەركەزنىڭ پۇل چىقىرىشى ، يەرلىكلىك ياردەم ئې-
لىۋىشى ئارقىلىق جەنۇبىي شىنجاڭ) قۇرۇلۇشىنى تېزلىتىش كېرەك . بۇ
جايىنىڭ ياخشى ئىشلەپچىقىرىشىغا ۋە تېخىمۇ تېخىمۇ ياخشى سانائىتىنى زور
كۈچ بىلەن زاۋاجلاشتۇرۇشىغا تۈرتكە بولۇپ ، ئۇنىڭ نامرات ، قالاق قىيىن-
چىقىنى تېز ئۆزگەرتىش كېرەك . دۆلەت پىلان كومىتېتى قاتارلىق تارماقلار
قۇرۇلۇشلاشتۇرۇلغان قۇرۇلۇش تۈرى ۋە ئاجرىتىلغان مەبلەغ ئاساسىدا ،
تەبىئىي يىللىق پىلاننى يولغا قويۇشقا بىرلەشتۈرۈپ ، شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىنى
قۇرۇلۇشىغا ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتقا ئىمكانىيەتنىڭ بىر نەچچە ياردەم بېرى-
شى لازىم .

پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى ، گوۋۇيۈەن ، نەزكىزنى ھەربىي ئىشلار كو-
مىتېتىدىكى ئالاقىدار تارماقلار ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە كومىتېتى ،
خەلق ھۆكۈمىتى تېز ھەرىكەتكە كېلىپ ، نەزكىزنى كومىتېت سىياسىي بىۋىرو-
نى ئادىتىي كومىتېتنىڭ «يېقىن خاتىرىسى» نى قەتئىي ئىزچىللاشتۇرۇشى ،
ئەمەلىيەتتە ئۆز ئۈستىگە ئېلىپ چىقىۋېتىش كېرەك . تەتقىق قىلىش ئاساسىدا ، ھەق-
قىنى ئۆتۈملۈك بولغان يولغا قويۇش لايىھىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ ، تۈرلەر-
نى بىر - بىرلەپ جايدا ئەمەلىيەتتە ئۆز ئۈستىگە ئېلىپ ، شىنجاڭنىڭ ئۆزاقىچە مۇقىم
بولۇشىغا ، شىنجاڭنىڭ ئىسلاھات ، ئېچىۋېتىش ئىشلىرىنىڭ ۋە ئىقتىسادىنى
قۇرۇلۇشىنىڭ ئۈمىدلىك ئېلىپ بېرىلىشىغا ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلىشى
لازم . شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە كومىتېتى يۇقىرى بىلەن
تۈۋەننى ، ئىچكى قىسىم بىلەن سىرتى پەرقلەندۈرۈش پىرىنسىپى بويىچە ،

ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۈرۈپ ، بۇ «خاتىرە» نى يەتكۈزۈش ، ئىزچىللاشتۇرۇشقا تەشكىلاتچىلىق قىلىشى كېرەك .

(بۇ ھۆججەت شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە كومىتېتىغا ، لەنجۇ ھەربىي رايونى پارتىيە كومىتېتىغا ، مەركىزىي كومىتېتنىڭ ئالاقىدار بۆلۈم ، كومىتېتلىرىغا ، دۆلەت ئورگىنىدىكى ئالاقىدار مىنىستىرلىك ، كوفىتېتلاردىكى پارتىيە گۇرۇپپىلىرى (پارتىيە كومىتېتلىرى) غا ، ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ باش بۆلىمىغا ، ئالاقىدار خەلق تەشكىلاتلىرىدىكى پارتىيە گۇرۇپپىلىرىغا تارقىتىلىدۇ)